

**УНИВЕРСИТЕТ ЗА НАЦИОНАЛНО И СВЕТОВНО
СТОПАНСТВО**

Юридически факултет

Катедра „Частноправни науки“

**ИЗПОЛЗВАНЕ НА ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ
ПРИ НАЛИЧИЕ НА МЕЖДУНАРОДЕН ЕЛЕМЕНТ**

АВТОРЕФЕРАТ

**на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна
степен „доктор“**

Редовен докторант:
Траян Найденов Косев

Докторска програма:
Изобретателско, авторско и патентно право

Научен ръководител:
доц. д-р Диана Маринова Маринова

Дисертационният труд е обсъден на 29.05.2025 г. в катедра „Частноправни науки“, Юридически факултет, Университет за национално и световно стопанство и е налице положително решение на катедрен съвет за готовността му за защита пред научно жури. Материалите по защитата на дисертационния труд са на разположение на интересувашите се лица в дирекция „Наука“, Университет за национално и световно стопанство.

Публичната защита на дисертационния труд ще се проведе на 02.07.2025 г. от 11.00 ч. в Университет за национално и световно стопанство, гр. София, пред научно жури в състав:

Вътрешни членове:

проф. д.н. Живко Иванов Драганов – УНСС
доц. д-р Александра Йовчева Вълчева – УНСС

Външни членове:

доц. д-р Ваня Христова Стаматова - БСУ
доц. д-р Димитър Милчев Деков - ПУ
доц. д-р Ева Станиславова Касева – ВТУ, ИДП при БАН

Научен ръководител:

доц. д-р Диана Маринова Маринова - УНСС

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИЯТА.....</i>	<i>4</i>
1. Актуалност и практическо приложение на изследването	4
2. Предмет и задачи на изследването	5
3. Цел и методи на изследването	7
4. Обем и структура на изследването	8
<i>II. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИЯТА.....</i>	<i>10</i>
1. Увод	10
2. Първа глава	10
3. Втора глава	15
4. Трета глава.....	21
5. Четвърта глава	26
6. Заключение	30
<i>III. ОСНОВНИ НАУЧНИ И НАУЧНО - ПРИЛОЖИМИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИЯТА.....</i>	<i>31</i>
<i>IV. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА</i>	<i>34</i>

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Актуалност и практическо приложение на изследването

Изключително бързите темпове, с които се развиват технологиите в световен мащаб, водят до все повече възможности за използване на обекти на интелектуална собственост. Социалните, икономическите и културните потребности се задоволяват чрез използването на различни видове блага, които могат да бъдат достъпни в рамките на различни географски местоположения. Масовата дигитализация и цифровизация спомагат за лесното използване на интелектуална собственост на повече от една територия. В така оформящата се среда преодоляването на познатите ни географски граници не само е възможност, но се превръща и в необходимост. Още в началните стъпки на създаване на нов продукт търговците структурират бизнес плановете и икономическите си стратегии по начин, който ще им позволи да предлагат продукта си на възможно най-много пазари по целия свят. Нематериалните блага, които са обект на интелектуална собственост, са предмет на трансгранично използване непрестанно. Именно тази засилваща се тенденция на използване на интелектуална собственост при наличие на международен елемент предпоставя актуалността и практическата значимост на темата.

Използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент не е било предмет на самостоятелно монографично изследване. В българската правна литература са известни разработки, които разглеждат конкретни характеристики на отделни обекти на интелектуална собственост, в това число през призмата на международното частно право, но те се ограничават до хипотези като разпространение в дигитална среда на обекти на авторско право, компетентност на съд, закрила на общоизвестни марки. До този момент обаче липсва едно цялостно изследване, което да разглежда всички аспекти на използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент, както и да анализира в детайли проявлението на основните принципи на правото на интелектуалната собственост при такъв тип използване.

Допълнителен аргумент в подкрепа на актуалността на темата е все по-широкото използване на изкуствен интелект, блокчейн, многобройни платформи за споделяне на съдържание, възможности за автоматизиран анализ на текст и информация. Всичко това е предпоставка за редица сценарии, при които ще е налице използване на интелектуална собственост при наличие на международен елемент.

2. Предмет и задачи на изследването

Предмет на изследването е използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. В изследването „използване“ се разглежда в широк смисъл, като се има предвид не просто имуществено субективно право, а използване, което включва всички хипотези на фактическото използване при наличие на международен елемент. Тъй като не може да бъде разгледана всяка една възможна хипотеза, е изведена обща правна характеристика, като се очертават проявленията на международния елемент при правоотношенията, включващи в предмета си използване на обекти на интелектуална собственост. Това са всички ситуации, при които правни последици настъпват на територията на държава, която е различна от тази, на която принадлежат субектите или на която са възникнали конкретни юридически факти, свързани с използването на обекти на интелектуална собственост. Фокусът е върху материалното право, регулиращо този тип правоотношения, като въпросите от процесуалноправно естество са оставени извън обхвата на изследването.

Дисертационният труд следва логическа последователност, при която най-напред се уточнява какво се има предвид под интелектуална собственост и кои са различните видове закриляни обекти на интелектуална собственост. След това се преминава към разглеждане на основните принципи, имащи отношение към използването при наличие на международен елемент. На тази база са детайлно разгледани хипотезите на използване на обекти на авторско и сродните му права, патенти, марки и промишлен дизайн, при наличие на международен елемент.

Основната задача, която трудът си поставя, е да се извърши по възможност детайлен анализ на използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. За целта в рамките на изследването са поставени следните допълнителни задачи:

1. Да се уточни понятийният апарат и да се извлече съдържанието на понятието „интелектуална собственост“.
2. Да се обособят отделните видове обекти на интелектуална собственост според националните източници.
3. Да се разгледат основните международни договори, оказващи пряко влияние върху използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент.

4. Да се изведе значението на принципите на териториално действие, убиквитет и национален режим относно използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент.
5. Да се разгледа използването на произведения при наличие на международен елемент в различни хипотези, в това число при свободно използване, при договори за отстъпване на използване, както и при неправомерно използване на произведения.
6. Да се анализира използването на патенти при наличието на международен елемент, като се разгледат както възможностите за патентна закрила на повече от една територия, така и правоотношенията, касаещи различни видове лицензии, както и нарушенията на патенти при наличие на международен елемент.
7. Да се направи задълбочено изследване на използването на марки и промишлен дизайн при наличието на международен елемент, като се разгледат както възможностите за закрила на повече от една територия, така и трансгранично използване при договори за лицензии и при нарушение на права върху съответния обект на индустриална собственост.
8. Да се направят изводи относно използването при наличие на международен елемент както по отношение на всеки един от отделните разглеждани обекти, така и за всички обекти като цяло.
9. Да се установят основните привръзки, определящи приложимото право за всеки един тип правоотношение при наличие на международен елемент както по отношение на отделните обекти, така и по отношение на всички обекти на интелектуална собственост генерално.
10. Да се извърши сравнителноправен анализ между различни национални законодателства относно конкретни аспекти, имащи значение за предмета на изследването.
11. Да се идентифицират основните проблеми, свързани с използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент, в това число чрез съпоставка между направените анализи за всеки един от разглежданите обекти.
12. Да се обърне изрично внимание на наднационалните източници и използването на обекти на интелектуална собственост на наднационално равнище.
13. Да се разгледа както българската съдебна практика, така и практиката на чуждестранните съдилища.

14. Да се очертае основната посока, в която следва да се развива правната уредба на национално, наднационално и конвенционно равнище, за да могат установените проблеми да бъдат преодолени.
15. Да се направят съответни предложения *de lege ferenda* въз основа на изводите и констатациите, които са резултат от научното изследване.

3. Цел и методи на изследването

Целта на изследването е да бъде извършен всеобхватен анализ на използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. На първо място, това включва идентифициране на основните фактори, оказващи влияние върху използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. На второ място е изясняването на уредбата на приложимото право към отношенията по повод използването на обекти на интелектуалната собственост при наличието на международен елемент. На трето място е отграничаването на добрите практики в международен план и очертаване на възможните разрешения на идентифицираните проблеми.

За постигане на целите и реализиране на задачите са използвани различни научни методи. Историческият метод е използван, за да се проследи развитието на международноправната закрила на различни обекти, на повече от една територия, както и еволюцията на конвенционната и наднационалната правна уредба на използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. Сравнителноправният метод е използван, за да се направи сравнение между различните законодателни подходи в отделни държави, съдебни актове от съдилища на различни държави по сходни казуси, както и предоставяна закрила на регионално равнище от различни патентни органи. Сравнителният метод е използван още и при съпоставка на основните прилики и разлики между отделните обекти на интелектуална собственост, които са разгледани за целите на анализа.

Широко използван е още методът на правно-догматично изследване. С негова помощ са открити и изследвани различните становища в правната доктрина и съдебната практика относно проблемите, които са предмет на дисертационния труд. Използвани са още методите на синтез и тълкуване, метод на аналогия, логически метод. С цел да се постигне по-добра прецизност при осъществяване на анализа, са използвани примерни хипотези, които по-ясно да очертаят открити проблеми.

4. Обем и структура на изследването

Дисертационният труд е в обем от общо 230 страници (*Times New Roman, 12, 1.5*), от които основният текст включва 212 страници. Направени са 702 бележки под линия, като са цитирани общо 156 доктринални източника, от които 47 български и 109 чуждестранни. Използваната чуждестранна литература е на английски език, но се отнася и за държави, които не принадлежат на правната система на англоговорящите държави.

Цитирани са множество съдебни актове както от България и от Съда на ЕС, така и от национални съдилища на отделни държави, в това число САЩ, Германия, Великобритания, Словения, Нидерландия, Франция, Белгия.

Дисертационният труд започва със заглавна страница, съдържание и списък с използвани съкращения. Същинското изложение съдържа увод, четири глави и заключение. Към дисертацията е налично Приложение № 1 „Сравнение между патентната закрила, предоставяна от патентни органи на регионално ниво“, което е представено в табличен вид.

Първа глава въвежда основни положения, чието уточняване е необходимо, за да се очертаят границите на изследването. Разяснено е какво се има предвид под интелектуална собственост чрез анализ на съдържанието на понятието и общ преглед на закриляните обекти на интелектуална собственост според българското законодателство и основните международни договори. Анализирани са действията на принципа на териториалност, принципа на национален режим и свойството убиквитет, през призмата на използването на обекти на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. На база извършените изследвания са направени изводи и предложения, които са валидни в еднаква степен за всички обекти на интелектуална собственост.

Втора глава разглежда особеностите на авторското право и сродните му права при използването на закриляните обекти в хипотези с проявление на международен елемент. Анализът се свежда последователно до наличието на международен елемент при свободното използване, в това число и в цифрова среда, отстъпването на право на използване на обекти на авторско право и сродните му права на договорна основа, неправомерното използване на обекти на авторско право и сродните му права. Обсъдени са проблемите, които възникват при определяне на приложимото право както към договори, така и към авторскоправни деликти. Анализирани са националната, наднационалната и международноправната уредба, както и съдебната практика в България и други държави..

Трета глава е посветена на трансграничното използване на изобретения, закриляни с патент. Въведени са основни отграничения между обектите на индустриална собственост и обектите на авторско право и сродните му права, като е обсъдено тяхното значение за темата на дисертацията. Разгледани са възможностите за патентна закрила на изобретения в различни територии, както и приложимото право при договори и нарушения на патенти. Акцент е поставен върху използване при наличие на международен елемент, касаещо различните видове лицензии, както и при иновациите в международната патентна закрила и тази на наднационално ниво.

Четвърта глава анализира детайлно използването на марки и промишлен дизайн при наличие на международен елемент. Последователно е разгледано използването им при договорни лицензии с международен елемент, както и ефектите от различните изисквания за вписването на такъв тип договори в специални регистри. Отново са анализирани хипотезите, свързани с приложимото право към релевантните договорни и извъндоговорни правоотношения. Разгледани са особеностите, свързани с изключенията и ограниченията на принципа на териториалност по отношение на марките и промишления дизайн.

Втора, трета и четвърта глава са със сходна структура, което позволява по-лесно да се постигнат поставените от изследването цели. Всяка от тях завършва с изводи, в които са обобщени важните моменти, до които е достигнато вследствие на анализа.

II. КРАТКО ИЗЛОЖЕНИЕ НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Увод

Уводът на дисертацията разглежда актуалността на поставения проблем. Прави се кратък преглед на предмета на изследването и използваните методи. Направено е уточнението, че под използване ще се разбира използване в широк смисъл, което включва всички хипотези на фактическото използване при наличие на международен елемент. Накратко е представено и обобщено съдържанието на отделните глави на дисертационния труд. Посочени са случаите, които остават извън обхвата на изследването.

2. Първа глава

Първа глава е озаглавена *„Понятие, източници и принципи на закрилата на интелектуална собственост.“* В нея на първо място се уточнява какво следва да се разбира под „интелектуална собственост“ и кои са обектите на интелектуална собственост според българското законодателство. След това се прави преглед на основните международни договори и на принципите на интелектуална собственост, които имат значение за използването при наличие на международен елемент.

Главата започва с анализ на съдържанието на понятието „интелектуална собственост.“ Обяснено е, че то често пъти се използва като съвкупност от права върху произведения на изкуството, литературата, науката, изобретения, дизайни, защита срещу нелоялна конкуренция и др., но като цяло има по-широко значение от право на интелектуалната собственост или обекти на интелектуална собственост. Към днешна дата понятието няма дефиниция и неговите граници се разширяват постоянно, което очертава някои общи характеристики на правото на интелектуална собственост – непрестанно развитие, висока динамика, сложна кодификация.

Разгледано е и какво се има предвид под обекти на интелектуална собственост, което дава възможност да се очертаят рамките на субективните права и защитата във връзка с правния отрасъл. Обсъдени са различните доктринални опити за дефиниране на „обект на интелектуална собственост.“ За изходна точка в дисертационния труд е използвано определението, дадено от проф. Живко Драганов - *„Обектите на интелектуална собственост може да се определят като нематериални блага, резултати от интелектуална дейност на човека, които се ползват от законова закрила като такива.“* Така изведените характеристики на обектите на интелектуална

собственост са анализирани последователно. В доктрината има разнопосочни мнения относно това дали „икономическата стойност“ е отличителна черта на обектите на интелектуална собственост. След като те са разгледани, е отбелязано, че при използването на обекти на интелектуална собственост с международен елемент, стойността може да е отличителна характеристика на обектите на интелектуална собственост, само ако се разглежда в изключително широк контекст.

По – нататък в главата се прави преглед на националните източници, уреждащи закрилата на интелектуалната собственост, както и предпоставките за пораждаване на правната закрила. Конституцията на Република България определя правата на интелектуална собственост и правото на свободно творчество като основни права. Подробната закрила на отделните субективни права върху различните обекти на интелектуална собственост е предоставена с отделните нормативни актове. Тези нормативни актове са последователно разгледани, като са открити важните моменти за всеки от закриляните обекти, имащи значение за използването при наличие на международен елемент. Последователно са обсъдени обектите на авторско право и сродните на авторското му права, патентоспособни изобретения и полезни модели, промишлен дизайн, марки и географски означения, както и други обекти на интелектуална собственост, които се закрилят като такива според действащата правна уредба на национално ниво.

Сетне, глава първа продължава с анализ на основните международни договори, които служат като основа за използването при наличие на международен елемент. Тук се започва с изложение, уточняващо значението на международните договори за трансграничното използване на интелектуална собственост, което се изразява наред с другото в това, че именно тези договори са основният инструмент за преодоляване на различията в отделните национални закони. Продължава се с анализ на Бернската конвенция, която е съпоставена и с българския ЗАПСП. Обсъден е официалният превод на израза *The expression “literary and artistic works” shall include every production in the literary, scientific and artistic domain*“, гласящ „*Понятието “литературни и художествени произведения” включва всеки продукт от литературната, научната и художествената област.*“ Направено е заключението, че както на английски, така и на френски „production“ по-скоро се използва като глагол, оказващ действие, а не съществително. Изследвано е до каква степен Бернската конвенция изисква да е налице творчество, с оглед на предоставяната закрила, като е достигнато до заключението, че липсата на повече конкретика дава право на всяка държава-членка сама да определи

критериите относно необходимостта от творческа дейност, което може да доведе до затруднения относно използването при наличие на международен елемент.

По – нататък е разгледана и Парижката конвенция, която не съдържа дефиниции на отделните обекти, а установява, че следва да бъде предоставена закрила във всяка една държава-членка. Тази липса на изрично очертани параметри на отделните назовани обекти на интелектуална собственост е оставила прекалено широко поле за интерпретации на ниво национално законодателство. Празнотата, оставена от Парижката конвенция, е запълнена от Споразумението ТРИПС, с което завършва анализът на основните международни договори. Дискутирани са начините, чрез които то прецизира терминологията по отношение на закриляните обекти и поставя конкретни рамки, очертаващи характеристиките на обектите. Отчетена е огромната роля на Споразумението ТРИПС при използването на обекти на интелектуална собственост при наличие на международен елемент, което освен че надгражда установеното от международната конвенционна уредба, се явява и своеобразен мост между отделни международни договори, регулиращи материя в областта на интелектуалната собственост.

След като понятийният апарат е изяснен и са разгледани основните характеристики на обектите на интелектуална собственост, които се отнасят към темата, е преминало към анализ на принципите на териториален обхват, убиквитет и национален режим. Разяснено е какво е значението на всеки от тях за използването при наличие на международен елемент.

Изяснено е, че принципът на териториално действие се състои в това, че правата на интелектуална собственост са ограничени до рамките на територията, в която са предоставени. Този принцип е общовалиден за всички обекти на интелектуална собственост – от обектите на индустриална собственост до авторското право и сродните му права. Реферирано е към практика на ЕС, който е имал повод да потвърди, че независимо от степента на хармонизация, авторските права имат строго териториален характер и държавите членки следва сами да определят рамките на авторскоправна закрила. Анализът продължава с преглед на проявлението на принципа при различните обекти на интелектуална собственост. Разгледани са случаите на общоизвестните марки, при които закрила се разпростира извън стандартните граници на територията, за която е регистрирана марката, което води до своеобразно изключение от стандартното приложение на принципа на териториален характер. При патентите териториалният принцип е най-ясно проявен. Издаденият в рамките на една територия патент дава права

само за тази територия, като закрила в друга държава може да се предостави чрез друг патент. Балансът между териториалната ограниченост на патентите и възможностите за тяхното използване на повече от една територия се постига чрез многостранни договори, които са разгледани. Внимание е отделено и на приложението на принципа по отношение на авторското право и сродните му права. Разяснено е, че с възникването на един обект на авторско право за автора му възниква цялата палитра от правомощия, включени в имущественото авторско право на ползване. Тази палитра обаче е ограничена/затворена в рамките на територията, чиято нормативна уредба регулира възникването на обекта на авторско право и предоставената закрила. Отделно, закрилата, която се дава на различните територии, може да се различава значително. Посочени са примери от съдебната практика в Нидерландия и Франция. На база анализа е достигнато до изводът, че принципът на териториален обхват може да се разгледа като причина за редица усложнения при използване на интелектуална собственост при наличие на международен елемент, но едновременно с това се явява гаранция за правата на различен тип субекти в рамките на конкретни територии, в които те оперират.

По – нататък първа глава продължава с обсъждане на убиквитета. Свойството убиквитет се отнася до възможността обектите на интелектуална собственост да се използват по едно и също време от различни субекти, на различни места, което е продиктувано от липсата на материален субстрат на обектите. Представени са конкретни примери, свързани с убиквитета – достъп до съдържание в различни онлайн платформи, както и уебсайт, предлагащ стоки с определена марка, който е достъпен от множество територии. Застъпено е становището, че всъщност именно поради проявлението на убиквитета, е толкова лесно да се преминават различни географски граници, когато се използват различни обекти на интелектуална собственост. Възможността за използване едновременно на много различни територии се дължи именно на убиквитета, което пък създава предпоставка за т.нар. „убиквитетни нарушения“. Става въпрос за нарушения, извършвани в цифрова среда, при които с едно действие се нарушават права в рамките на повече от една територия.

Глава първа завършва с анализ на принципа на национален режим и неговата роля относно използването на обекти на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. Принципът на национална закрила се изразява в това, че субектите, които имат обичайно местопребиваване на територия, различна от територията, на която търсят закрила по отношение на интелектуална собственост, ще получат същото отношение и същият достъп до защита на права, какъвто субектите на

националното право на съответната държава. Разяснено е, че принципът на национален режим е израз на формалната взаимност в международното частно право. Анализът на приложението на принципа показва, че той е възприет от всички международни договори, регулиращи материя в областта на интелектуалната собственост. Всички тези международни договори въвеждат изрично изискване за съобразяване с този принцип, но не предписват конкретни правила за механизмите, по които това да се случи. Вместо това, подходът, по който да се гарантира приложението на принципа на национален режим, е оставен на преценка на отделните държави-членки по съответните международни договори.

След изясняването на основните въпроси, свързани с принципа на национален режим, се пристъпва към преглед на изключенията и ограниченията в приложението на принципа. Даден е пример с Бернската конвенция, която предвижда, че срокът на закрила се определя от правото на държавата, в която се търси закрила, но този срок не може да бъде по-дълъг от правото на държавата по произход, освен ако това не е изрично предвидено от законодателството на държавата, в която се търси закрила. Посочени са и други изключения от приложението на принципа, като е достигнато до заключението, че логиката на предвидените изключения в международните договори е държавите да могат да ограничат приложението на принципа тогава, когато то би довело до неоправдано предоставяне на чуждестранни субекти на обем от права, който е по-голям от предоставените права на субекти по националните закони на държавата. Отбелязва се, че принципът на национален режим е всъщност своеобразна гаранция за използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент.

По-нататък е разгледано едно проявление на принципа на национален режим, който е негово продължение, а именно - принципът на „най-облагодетелстваната нация“, въведен със Споразумението ТРИПС. Той предвижда, че в случаите, в които страна-членка по Споразумението ТРИПС предоставя „*предимство, полза, привилегия или имунитет*“ на друга страна, следва да ги предоставя и на всички останали страни-членки. Разгледани са и изключенията от приложението на принципа на най-облагодетелстваната нация. Специално внимание е отделено на ограничението в приложението на принципа относно привилегии, предимства, ползи и имунитет, давани на субекти на трети държави, произтичащи от международни споразумения в областта на правото на интелектуална собственост, влезли в сила преди Споразумението за Световната търговска организация. Поставен е въпросът дали в това изключение се

включват актовете на ЕС, като след анализ е застъпено становището, че те по-скоро не попадат в рамките на това изключение.

Детайлно е разгледано и приложението на принципа на национален режим в рамките на вътрешното национално законодателство на България. Направено е предложение да отпадне изискването, застъпено в ЗТИС, ЗППМ, ЗМГО, ЗПД и ЗЗНСРПЖ, което предвижда, че лицата, които нямат обичайно местопребиваване в Република България, Европейското икономическо пространство или Швейцария, следва да извършват действия пред Патентно ведомство чрез адвокат или представител по индустриална собственост, вписани съответно в български регистри, доколкото има основания да се твърди, че същото противоречи на принципа на национален режим. Наред с това е предложено при една бъдеща ревизия на вътрешното законодателство в областта на интелектуалната собственост, принципът на национален режим да бъде въведен с едно общо правило за недискриминационно поведение, за да се затвърди поетото задължение от международните договори, както и да се диверсифицират в достатъчна степен приложението на принципа и определянето на приложимото право.

3. Втора глава

Втора глава – *„Използване на произведения при наличие на международен елемент“*, е посветена на използването на обекти на авторско право и сродните му права при наличие на международен елемент. На първо място в главата е разгледан въпросът относно свободното използване на произведения при наличие на международен елемент. Най-напред е разяснено какво се има предвид под свободно използване, като е проследена и уредбата на този правен институт в международните договори. Изведени са трите основни предпоставки, които следва да са налице, за да е възможно осъществяването на свободно използване, а именно използването да се отнася само до някои специални случаи, да не затруднява нормалното използване на произведението и да не води до неоправдано нарушение на законните интереси на автора. Всяка една от тези предпоставки е подложена на анализ, като е направен и исторически преглед на развитието на свободното използване. На следващо място, обсъдена е уредбата на свободното използване на наднационално и на национално ниво. Посочена е добрата хармонизация и синхрон между действащата уредба на международно, наднационално и национално ниво. С цел пълнота е разгледано и свободното използване в държавите от системата на Общото право. Разгледани са доктрините *“Fair Dealing”* и *“Fair Use.”* Докато за първата е посочено, че в пълна степен изпълнява изискванията, поставени от

конвенционната правна уредба, за втората е изказано мнение, че това по-скоро не е така. Това се дължи основно на факта, че *“Fair Use”* доктрината оставя изключително широко поле за тълкувание кога е възможно да се използва произведение, без да се иска разрешението на носителя на правата.

Частта, посветена на свободното използване, завършва с цялостен обобщен анализ на свободното използване при наличие на международен елемент. Отбелязва се, че такива хипотези могат да са налице, когато даден субект използва произведение на авторско право в своята държава, а носител на правата е лице с друга националност, както и когато едно произведение се използва едновременно от един субект на различни територии и изобщо във всички случаи на трансгранично използване. Направени са предложения за евентуално преодоляване на проблемите, свързани със свободното използване при наличие на международен елемент. Обобщено е, че те се състоят в трансформирането на възможността за уреждане на свободно използване във вътрешното законодателство в задължение, прецизиране и изчерпателно изброяване на хипотезите, при които е възможен такъв тип използване и задействане на специалните процедури по консултации и уреждане на спорове, които са предвидени в международните договори. Демонстрирани са позитивите от уредбата на свободното използване в цифрова среда, като е посочено, че такава към момента има единствено на ниво ЕС.

По-нататък втора глава продължава с анализ на договорите за използване на произведения при наличие на международен елемент, което е от съществено значение за цялостното изследване. Започва се с обща характеристика на договорите, като са разгледани и основните хипотези, които биха довели до наличието на международен елемент. Характеристиките на всеки един такъв договор се различават и зависят освен от приложимото право и от конкретния вид на права, които се отстъпват, така и от конкретния вид обект на авторско право, по отношение на който се отстъпват тези права. Детайлно са разгледани елементите на този тип договори, които биха имали значение за използването при наличие на международен елемент, като е изведена значимостта на избора на приложимо право от страните по договора. Самото приложимо право към разглежданите договори е предмет на последващ анализ в главата.

Най-напред определянето на приложимото право е разгледано на наднационално ниво. Направен е исторически преглед на развитието на уредбата, като акцент е поставен върху Римската конвенция и изведената от нея привръзка, че когато страните по договора не са избрали приложимото право, той ще се урежда от *„правото на*

държавата, с която той е в най-тясна връзка. Тук е отделено внимание на това какво се разбира под най-тясна връзка, а именно, че договорът има най-тясна връзка с държавата, в която страната, която трябва да изпълни характерната престация, е имала в момента на сключването своето обичайно местопребиваване или в случаите, в които става въпрос за юридическо лице – своето главно управление. Обсъдени са и границите по отношение на избора на приложимо право, в това число невъзможността за дерогация на повелителните норми на държавата, с която всички други елементи на договора са свързани. След това, анализът на наднационалната уредба относно избора на приложимо право при договори се съсредоточава върху Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 относно приложимото право към договорни задължения (Регламент Рим I). Разяснено е как е надградена Римската конвенция, като регламентът въвежда норми, определящи приложимо право по отношение на някои видове договори – за продажба, за предоставяне на услуги, за вещни права върху недвижима вещ, за франчайзинг, за дистрибуция, за продажба на търг или за многостранна сделка с предмет финансови инструменти. Разгледани са и особените хипотези на определяне на приложимото право, в това число запазването на принципа за „най-тясна връзка“ на договор с определена държава. Този принцип продължава да действа и да служи като компас относно посоката по отношение на приложимото право, когато няма друг метод, по който то да се определи. Отчетено е изключителното значение на тези хипотези при договорите за използване на произведения при наличие на международен елемент, при които забраната за дерогация на императивни норми на държавата, с която договорът е в най-тясна връзка, е сравнително честа хипотеза.

Този раздел на глава втора завършва с преглед на КМЧП и разпоредбите му относно определяне на приложимото право към договори за използване на произведение при наличие на международен елемент. Посочено е, че разпоредбите на „Глава десета“ от КМЧП се дерогират от Регламент Рим I. Вследствие на анализа се достига до извода, че Рим I поставя прекалено широка рамка, а когато се говори за права на интелектуална собственост, в това число авторско право и сродните му права, е необходимо по-съществено прецизиране на правилата за определяне на приложимото право. Изказано е мнение, че е необходимо или да се въведат специални правила при определяне на приложимото право относно договори с предмет отстъпване на авторски/сродни права, като се ревизира действащата уредба, или да се създадат нови правила на наднационално или международно равнище. Тези нови правила следва да са съобразени с липсата на

материален субстрат, неимуществените права, субектите, които могат да са носители на права, както и разликите в различните обекти на авторско право и сродните му права.

На следващо място, втора глава разглежда неправомерното използване на произведения при наличие на международен елемент. Започва се с анализ на авторскоправния деликт по българското законодателство. Разгледана е съдебна практика, която намира, че за да е изпълнен съставът на деликта, е необходима вина. Заета е позиция, според която това прилагане на закона е „механично“, като отговорността за нарушени авторски права е вид обективна отговорност. Въпросът за необходимостта от вина е изследван и през призмата на добросъвестността, като е заключено, че добросъвестното поведение не освобождава деликвента от отговорност. На база на достигнатите изводи са изведени предпоставките, които следва да са налице, за да е изпълнен съставът на авторскоправния деликт – да съществува обект, закрилян по силата ЗАПСП, увреденото лице да е носител на авторско право или да е придобило изключително право на ползване, да е налице неправомерно използване и последното да е довело до вреди.

След направеното уточнение относно особения характер на авторскоправния деликт се преминава към анализ на приложимото право към неправомерно използване според международната правна уредба. Тук централно място заема разпоредбата на чл. 5 (2) от Бернската конвенция. На първо място е поставен въпросът коя е правната привръзка, която Бернската конвенция въвежда по отношение на неправомерното използване на обекти на авторско право – *lex fori* или *lex loci protectionis*. На база извършеното изследване е подкрепено разбирането, че се става въпрос за правото на държавата, в която се търси закрила (*lex loci protectionis*). На второ място, обсъдени са възгледите в доктрината относно характера на нормата на международното частно право, която се съдържа в чл. 5 (2) от Бернската конвенция. Направена е препратка и към съдебна практика на държави, които са ратифицирали Бернската конвенция, от която е видно, че масово се възприема виждането, че това е отпращаща норма. На трето място, още тук е засегнат въпросът за обхвата на приложимото право, като е изразено мнение, че препращането по силата на Бернската конвенция относно приложимото право ще се отнася само до точно конкретното нарушение и начините за репарация, като спорове относно авторство, носители на права и други, свързани с обекта на авторско/сродно право (възникване, съществуване, съдържание на правата), ще останат извън обхвата на отпращащата норма на Бернската конвенция. Разгледани са и други международни договори, които отново препращат към правото на държавата, в която се търси закрила.

По-нататък анализът на избора на приложимото право се съсредоточава върху наднационалната правна рамка, и по-конкретно - Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета от 11 юли 2007 г. относно приложимото право към извъндоговорни задължения (Рим II). Акцентът на анализа се поставя върху чл. 8 от регламента, който урежда приложимото право относно извъндоговорни отношения, касаещи обекти на интелектуална собственост. Направено е едно важно разграничение между първи и втори параграф на разпоредбата, като е изразено мнение, че чл. 8, пар. 1 препраща към *lex loci protectionis*, а чл. 8, пар. 2 - към *lex loci delicti commissi*. Разгледан е и спорният въпрос относно това включват ли се в обхвата на приложимото право по Рим II въпроси относно възникването, авторството, съществуването и прекратяването на правата. След като са посочени аргументи в едната и в другата посока е изказана теза, че тези въпроси остават извън приложното поле на регламента, когато се става въпрос за неправомерно използване на произведения. Извършен е преглед на съдебната практика в България, както и в други държави-членки на ЕС, по отношение на прилагането на Регламент Рим II.

След това се преминава към изследване на определянето на приложимото право според националното законодателство. Обсъдени са разпоредбите на КМЧП, имащи отношение към авторскоправния деликт при наличие на международен елемент. На критика е подложен и чл. 99 от ЗАПСП, именуван „Приложим закон“. Прави се уточнението, че всъщност се касае за приложното поле на закона. След детайлен анализ е направено е предложение дял четвърти от ЗАПСП да бъде изменен по начин, който прогласява генерално действието на принципа на национален режим, като заедно с това се оставя възможността закрила да се предоставя и тогава, когато приложението на този принцип не е задължително. Предложено е и употребата в чл. 99 от ЗАПСП на „публикуване“, да бъде заменена с „разгласяване“.

На следващо място, втора глава разглежда и приложимото право по отношение на възникването, съдържанието, прехвърлянето и прекратяването на авторски права, в случаите на нарушения при наличие на международен елемент. Различните държави сами решават как да процедурат в случаите, при които е налице спор относно авторство, носители на права, съдържание на правото и др. Отражено е, че българският КМЧП отново използва *lex loci protectionis* като приложимо право по отношение на тези въпроси. Направено е и предложение за изменение на разпоредби в КМЧП за определяне на приложимото право относно създадени обекти на интелектуална собственост в рамките на трудово правоотношение. Предложено е „титуляря“ в чл. 72 да бъде

заменено с израз, който реферира към „автор и субект на право на интелектуална собственост“, както и една цялостна ревизия, насочена към изменението на разпоредбата, в смисъл че приложимото право относно възникването и обема на правата върху обекти на интелектуална собственост, създадени по трудово правоотношение, е правото, което урежда трудовия договор.

За да се достигне до възможно най-пълен и детайлен анализ, на следващо място е разгледана и българската съдебна практика относно избора на приложимо право в случаите на нарушени авторски права при наличие на международен елемент. Критикуван е подходът на българските съдилища да не изследват въпроса за приложимото право. Разгледано е и тълкувателно решение № 3/2022 г. от 01.08.2024 г. по т. д. № 3/2022 г., ОСГТК, на ВКС, като са посочени както несъвършенствата в зададения въпрос, така и в постановеното решение.

Втора глава завършва с изводи. Основните от тях са насочени към факта, че изборът на *lex loci protectionis* не е в състояние да покрие изискванията на съвременното общество за използване в цифрова среда на обекти на интелектуална собственост. Освен това, този избор на приложимо право не винаги ще е най-подходящият, що се отнася до възникването, съществуването, последващото прехвърляне и прекратяването на авторските и сродните на авторските права. Разгледани са и аргументите, насочени срещу *lex loci originis*, като възможна алтернатива. Освен мненията в доктрината както на международно, така и на национално ниво, са разгледани и двата основни опита за създаване на единна рамка относно определянето на приложимото право относно използването на обекти на интелектуална собственост при наличие на международен елемент – правилата на Американския институт по право и принципите за определяне на приложимо право в интелектуалната собственост на института „Макс Планк“. Направено е общо сравнение между двата документа, като са разгледани отделните им подходи. Като тяхно основно качество е посочено, че те са насочени конкретно към обекти на интелектуална собственост, както и че успешно разрешават въпросите, свързани с извършени нарушения едновременно на много различни територии. Изразено е мнение, че е необходима реформа, която да отчете необходимостта от единен подход при определяне на приложимо право относно различните хипотези на използване на авторски и сродни на авторските права в цифрова среда. Също така, посочва се необходимостта от въвеждане на ясни критерии относно приложимото право във връзка с деликтни, договорни и извъндоговорни отношения от една страна и възникване, съществуване, прехвърлимост и последващо прехвърляне, прекратяване на правата, от

друга страна, както и важноста на определянето на точни хипотези на възможно свободно използване, както и при необходимост отстъпление от строгия териториален обхват на авторските и сродните на авторските права, за да се постигне ефективен баланс между ползването на обектите при наличие на международен елемент и зачитането на териториалните ограничения във връзка с такова използване.

4. Трета глава

Трета глава е озаглавена „Използване на патенти при наличие на международен елемент.“ Главата започва с обстоен преглед на международноправната и наднационалната система за патентна закрила. След като е направен обзор на развитието на международната закрила на патентите, е преминало към идентифициране на основните международни договори, въвеждащи възможностите за патентна закрила. Това са Парижката конвенция и Споразумението ТРИПС, които установяват минимални стандарти и улесняват трансграничното сътрудничество. В тази част от дисертацията е посочено, че различията в патентната закрила, предоставяна на отделни територии, е продиктувана от различните икономически, културни и социални различия. Това води и до различен прочит на принципа на териториален обхват и действието му по отношение на патентите. Разяснено е, че определена заявка за патент може да противоречи на морала и добрите нрави в рамките на една територия, но това да не е така по отношение на друга територия. Тоест, едно и също изобретение може да получи закрила в една държава, а в друга тя да му бъде отказана.

След това трета глава се фокусира върху различните възможности за закрила на изобретение с патент на повече от една територия. Обобщено е, че възможностите, посредством които това може да се постигне, са няколко. На първо място се посочва подаването на заявка на национално ниво в рамките на всяка една от териториите, за които се търси закрила. На второ място, закрилата на повече територии може да се постигне чрез заявка на регионално ниво. Това означава, че в рамките на едно административно производство може да се издаде административен акт, даващ закрила едновременно на няколко територии, които са включени в съответния регион. Разгледани са всички патентни органи, които предоставят такава закрила, като между тях е направено сравнение по отношение на предоставяната закрила и действието на издавания патент. Обобщение на резултатите от сравнението е представен в табличен вид в Приложение № 1 към дисертационния труд. На трето място, възможно е патентната закрила да се получи по пътя на международната заявка за патент. Касае се за производство, което се развива пред СОИС на база на Договора за патентно

коопериране. Един по-задълбочен преглед на това производство обаче показва, че всъщност резултатът от него е множество национални патенти. Направен е извод, че използваното в практиката понятие „международен патент“ в тесен юридически смисъл не точно. Международен патент с унитарно действие не съществува, като това е възможно само в границите на определени територии, на ниво регионална закрила. Обърнато е и внимание на същността на използването на патенти при наличие на международен елемент – всякакви права ще могат да бъдат реализирани единствено ако има издаден административен акт, удостоверяващ действието на патента на съответна територия. На всички други територии, за които няма издаден патент, патентните права ще са непротивопоставими спрямо всички трети лица.

По-нататък анализът разглежда единния европейски патент и единния европейски съд, като се отчита, че към момента те нямат аналог. Единният европейски патент предоставя унитарно действие на издаден патент за териториите на 18 държави – членки на Споразумението за единния патентен съд. Направено е важното уточнение, че независимо че е ратифицирано само от държави-членки на ЕС, Споразумението относно единния патентен съд стои извън институционалната рамка на ЕС и всъщност представлява многостранен международен договор. Отличени са позитивите на тази нова унитарна патентна система. Най-големият от тях е, че тя успешно преодолява проблемите, свързани с използване на интелектуална собственост едновременно на много територии. Притежателите на единен европейски патент ще могат да търсят закрила на правата си по отношение на една или повече от териториите на държавите, в които патентът има действие, като това ще може да стане в рамките на едно производство, като се определи едно приложимо право.

По-нататък в изложението са разгледани и съществени колизии между българския ЗППМ и Споразумението относно единния патентен съд. Първо, по отношение на една специална категория права – тази на земеделците, свързана с търговия на растителен размножителен материал и търговия на животни за разплод или друг животински репродуктивен материал, ЗППМ предвижда изчерпване на правата, докато Споразумението относно ЕПС изначално ограничава действието на патента спрямо тези права. При изчерпването на права става въпрос за такова използване на закрилян с патент продукт, след което правото на закрила върху пуснати на пазара продукти се погасява или ограничава, а при ограниченото действие патентът изобщо не поражда действие в предвидените хипотези. Второ, същото важи в пълна степен и за предвиденото в Директива 98/44/ ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 юли

1998 година ограничено действие на патента в случаи на биологичен материал, добиван от развъждането или размножаването на биологичен материал, пускан на пазара на територията на държава-членка от притежателя на патента или с негово съгласие. В Споразумението относно ЕПС е предвидено, че при тази хипотеза ще се касае за ограничено действие на патента, а в ЗПРПМ отново се говори за изчерпване на права. Трето, Споразумението относно Единния патентен съд изключва действието на патентната закрила и върху декомпиляцията и оперативната съвместимост на компютърни програми, което изобщо не е предвидено в нашия ЗПРПМ. Направено е предложение българският ЗПРПМ да се приведе в съответствие с разпоредбите на Споразумението относно Единния патентен съд.

На следващо място, глава трета разглежда лицензионните правоотношения с предмет патент, при наличие на международен елемент. Обсъдени са основните характеристики на лицензионните договори с международен елемент, както и различните видове лицензии, които биха могли да се отстъпят. Относно приложимото право по отношение на тези договори е уточнено, че ако се касае за отстъпени права за територия на държава-членка на ЕС, отново приложимото право ще се определи според правилата на регламент Рим I. Поддържа се тезата, че връзката между договора за отстъпване на използването на патент и територията, за която се отстъпват правата, е толкова силно изразена, че тя предопределя в известна степен и приложимото право. Това се дължи на силно изразения териториален характер на патентите. Разгледани са и разпоредбите на Рим I, свързани с определянето на приложимо право по отношение на договора за франчайз. Изразено е мнение, че предвидената привръзка, която определя приложимото право към договора за франчайз да е правото на държавата, където е обичайното местопребиваване на франчайзополучателя, би била удачна само тогава, когато държавата на обичайното местопребиваване съвпада с държавата, за която са отстъпени правата. Предвид факта, че с договора за франчайз се отстъпват права на индустриална собственост, във всеки друг случай по-удачно би било той да урежда от правото на държавата, за чиято територия се отстъпват правата по договора. Изтъкнати са подробни съображения в подкрепа на така изложената теза. Анализът относно приложимото право във връзка с договори за отстъпване на лицензия продължава с хипотези, при които има избрано различно право от правото на държавата, за която се отстъпва лицензията. Изследването в тази си част води до извод, че и в този случай относно въпросите, касаещи патента, приложимото право ще е на държавата, за

която е отстъпена лицензията. Това ще е и територията, на която патентът ще има действие.

Предмет на изследване в глава трета са и принудителните лицензии при наличие на международен елемент. Парижката конвенция и Споразумението ТРИПС въвеждат изрично такава възможност за държавите, които са ратифицирали тези международни договори. Пречупено през призмата на националните законодателства обаче, уреждането на този институт от отделните държави води до различни резултати. За да се постигнат по-лесно целите на изследването, е направено сравнение относно уредбата на принудителната лицензия в България, Швеция, Германия, САЩ, Великобритания и Франция. Става ясно, че на процедурно ниво няма почти никакви прилики между разгледаните производства в отделните държави. Всяка държава определя различен път и различни компетентни органи относно издаването на принудителна лицензия. Различни са и критериите, на базата на които може да бъде издадена принудителна лицензия. Това е от съществено значение не само за трансграничното използване на патенти, но и за оценка на нивото на хармонизация между отделните държави по отношение на патентната закрила. Поставя се и въпросът относно принудителна лицензия на единен европейски патент. В предложението за регламент на Европейската комисия е посочено, че предвидената принудителна лицензия ще се отнася единствено до ситуации, свързани с обществения интерес в рамките на територията на ЕС, както и при извънредни ситуации. Тоест, не се дава възможност за принудителна лицензия на основание, че патентът не е използван на територията, за която има закрила.

Следвайки логическата структура на целия дисертационен труд, трета глава продължава с анализ на определяне на приложимото право при нарушения на патенти. Международните договори, регулиращи материята на патентна закрила, не съдържат норми, уреждащи приложимото право при спорове относно нарушени патентни права. Изключение е Споразумението относно единния патентен съд, но към днешна дата то е ратифицирано единствено от държави – членки на ЕС. И тук внимание е обърнато на правилата на Американския институт по право, както и на принципите на института „Макс Планк.“ Въпреки отчетените различия, по същество и двата документа определят отново *lex loci protectionis* като приложимото право. Очертаните предизвикателства, свързани с приложимото право по отношение на патентите, се състоят от една страна в разликите между това какво би било определено като нарушение, а от друга страна в коя държава се е осъществило нарушение. Предоставен е пример с предложение за продажба, което според Споразумението ТРИПС би представлявало нарушение върху

патент. Съдебната практика в САЩ тълкува по коренно различен начин предложението за продажба в сравнение със съдебните актове в Германия. Различните критерии и разбирания на различните държави, независимо от нивото на хармонизация, създават среда, при която към патентоприетелите и към ползвателите се поставят изключително високи очаквания, според които те трябва да познават в детайли приложимите закони във всяка една държава, в която биха желали да получат патентна закрила.

Посочва се и че споразумението относно Единния патентен съд съдържа едностранно отпращащи норми, които определят източниците на приложимото право относно нарушения с предмет единен европейски патент. В този международен договор националното право на държавите – членки не само не е изключено от приложение, но е изрично посочено като източник на приложимо право. Анализът на приложимото право приключва с преглед на отпращащите норми според българското национално законодателство. В тази своя част анализът се отнася в пълна степен за всички обекти на индустриална собственост, а не само за патентите. В една своя част, касаеща определяне на приложимо право по отношение на деликтното правоотношение, българският КМЧП е дерогиран от Рим II, но по отношение на възникването, съдържанието, прехвърлянето и прекратяването на правата, разпоредбите му са действащи. Тук, за разлика от обектите на авторски и сродни права, *lex loci protectionis* е безспорно единствената точна привръзка за определяне на приложимото право.

Накрая на главата са обобщени основните значими изводи. Направено е важно разграничение между авторските права и патентите. Докато при авторското право, независимо за колко територии се търси закрила, правата винаги произтичат от един обект, то при патентите за реализиране на права е необходим патент за всяка една територия. Тази разлика е съществена и има практическо значение при трансграничното използване на обекти на интелектуална собственост. Тя се явява и аргумент в подкрепа на тезата, че по отношение на определяне на приложимото право е необходима уредба, която да отразява спецификите на отделните обекти на интелектуална собственост. Добрият пример, който трябва да бъде следван е този с Единния патентен съд и единния европейски патент. Изказано е мнение, че международноправната уредба на патентите е развита до степен, която бързо може да пренесе добрите примери от моделите, предоставени на регионално ниво и да създаде условия за един по-широк обхват на международен патент с единно действие.

5. Четвърта глава

Четвърта глава е с наименование „*Използване на марки и на промишлен дизайн при наличие на международен елемент*“. Първата половина от главата се занимава с използването на марки при наличие на международен елемент, а останалата част - с използването на промишлен дизайн. В началото са разгледани въпросите относно международната регистрация на марка и марка на ЕС. Извършен е детайлен преглед на разпоредбите за марки, които се съдържат в Парижката конвенция и Споразумението ТРИПС. Посочва се, че Споразумението ТРИПС конкретизира съдържанието на правото върху регистрирана марка, като доизяснява и разширява разпоредбите на Парижката конвенция, свързани със закрила на общоизвестни марки, въвежда минимален срок на закрила, който може да бъде неограничено подновяван и забранява налагането на произволни ограничения върху използването на марката, като гарантира, че националните разпоредби не създават ненужни тежести за притежателите на правата. Посочено е, че марката е най-използваният обект на интелектуална собственост, както и че правната уредба на международно ниво по отношение на марките е по-добре развита в сравнение с уредбата на другите обекти на интелектуална собственост. Направени са важни отграничения от патентите, които оказват пряко влияние върху използването при наличие на международен елемент.

По-напред в съдържанието на глава четвърта се разглеждат възможностите за регистрация на марка на повече от една територия. На първо място е разгледана Мадридската система за международна регистрация на марки, като са отчетени основните характеристики на производството, което се развива пред СОИС. Очертани са и възможностите за регистрация на марки на регионално равнище. След това анализът се съсредоточава върху марката на ЕС. За разлика от системата в областта на единната патентна закрила, при която не е възможна едновременна закрила на изобретение чрез издаване на единен европейски патент и на национален патент, при търговските марки това е възможно, тъй като с регистрацията на марката на ЕС идентичните марки, регистрирани по националните законодателства на държавите-членки на ЕС продължават да съществуват на самостоятелно основание. Изследвано е приложението на принципа на териториален характер, като са изброени множеството позитиви от системата на ниво ЕС. Не са пропуснати и предизвикателствата, свързани най-вече с реалното използване. Дискутирана е практиката на съда на ЕС, като е изразено мнение, че към днешна дата по-скоро се приема, че използване в една част от съюза на марка на ЕС се приравнява на използване в рамките на цялата територия на ЕС. Направен е анализ

дали такова разширено тълкуване на реалното използване не е прекалено голяма цена, която се плаща, с оглед правната природа на марките и въведените от Парижката конвенция и Споразумение ТРИПС възможности за отмяна на регистрацията на марката, в случай че тя не е била използвана през определен период от време.

След това дисертацията се фокусира върху използването на общоизвестни марки. При тях закрилата върху марката излиза извън територията, за която същата е регистрирана. По този начин се разкрива още един основен фактор, играещ роля при използването на марки при наличие на международен елемент – репутацията на марката. В рамките на ЕС се наблюдава едно фактическо разграничение между общоизвестни марки и марки, ползващи се с известност. Както е посочено, общоизвестната марка всъщност е нерегистрирана за съответната територия, докато марката, ползваща се с известност, е регистрирана, но такова разграничение в международните договори липсва. Достига се до извода, че все пак, общоизвестна или не, за ефективно трансгранично използване е необходимо марката да бъде регистрирана за територията, за която се търси закрила.

На следващо място в главата са разгледани договорите за отстъпване на лицензии върху марки. Определени са границите на лицензията, с оглед характера на марката като обект на индустриална собственост. Разрешението за използване на марка за стоки и/или услуги, за които тя е регистрирана, не означава разрешение за използване на стоки и/или услуги само по себе си. На следващо място, разгледан е различно разрешаваният в различни територии въпрос, свързан с вписването на договора за лицензия. В това отношение е демонстрирано, че българският ЗМГО не дава особена гъвкавост, като е направено предложение за редакция в посока, която да въвежда реципрочно на Регламент (ЕС) 2017/1001 правило, че в случай че третото лице е знаело за сключения договор за лицензия, той би му бил противопоставим и без необходимост от вписване. Предложено е да се измени и изискването за изтичане на 6-месечен срок от датата на писмена покана, отправена от лицензополучателя към притежателя на марка, за да може да бъде предявен иск. Този срок следва или да се намали или да бъде заимстван подходът, възприет относно марките на ЕС, изискващ „разумен срок“.

Що се отнася до нарушението на права върху марка при наличие на международен елемент, основните проблеми, които са открити, са свързани с противопоставянето на правата, произтичащи от по-ранна марка срещу трети лица, използващи сходен или идентичен знак и самото използване на марката. Различните национални законодателства влагат различен смисъл в „използване“ на марка, което е

видно и от разгледаната съдебна практика. Тук добра отправна точка, която да се използва за разрешаване на този проблем би била подробно разгледаната Обща препоръка за разпоредбите относно марки и други обекти на индустриална собственост, използвани в интернет, изготвена от СОИС. Обобщено е, че както и при другите обекти на интелектуална собственост, така и при марките, критиките към *lex loci protectionis* като избор на приложимо право са свързани с невъзможността да се намери решение на използване на повече една територия едновременно, което при марките вече се е превърнало в общия случай.

Изследването на трансграничното използване на марките приключва с анализ на приложимото право относно нарушения на марки според правото на ЕС. Тук се поставя значимият въпрос дали предвид единното действие на марката на ЕС, нарушението на правата върху марката на ЕС във всеки случай ще бъде нарушение във всички държави-членки. След преглед на практиката на Съда на ЕС по въпроса, се достига до заключението, че за „единно нарушение“ не може да се говори. Това означава, че националните съдилища ще следва да преценяват за коя територия се търси закрила и за коя територия следва да се предостави такава. Частта от главата, посветена на марките, приключва с критика на българската съдебна практика относно опитите за определяне на приложимо право, както и с анализ на практиката на ЕС относно използването на марки в цифрова среда на повече от една територия. Интерес представлява по-новата практика на Съда на ЕС, която доближава изключително критериите по отношение на използването на марка до търсения икономически ефект, зададен от Общата препоръка на СОИС.

Останалата част от глава четвърта разглежда използването на промишлен дизайн при наличие на международен елемент. Отново началото на анализа започва с обсъждане на международните договори за разширяване на обхвата на промишления дизайн. Тук освен на Парижката конвенция и Споразумението ТРИПС, място е отредено и на Бернската конвенция, която предвижда възможност за закрила на дизайн като произведение на авторско право. На преден план е поставен един основен проблем, свързан с използването на промишлен дизайн при наличие на международен елемент, а именно, че обхватът на закрила по отношение на промишления дизайн е прекалено различен в отделните национални законодателства. Това е пряко следствие от по-слабото ниво на хармонизация в сравнение с останалите обекти на интелектуална собственост. Както и при останалите разглеждани обекти на индустриална собственост, така и промишленият дизайн може да се закриля на международно, регионално и

национално ниво. Разгледана е възможността за международна заявка по смисъла на администрираната от СОИС хагска система. Отчетено е и, че липсата на изискване за проверка относно новост и оригиналност в повечето държави по света оказва пряк ефект върху използването на промишлен дизайн при наличие на международен елемент. От една страна, на заявителите, търсещи закрила на повече от една територия, се осигурява възможност за по-бърза регистрация. От друга страна, при липсата на служебна проверка от страна на компетентните административни органи за новост, се създават предпоставки за повече злоупотреби с права върху регистриран промишлен дизайн. Мотивирано е предложение чл. 54 от българския ЗПД да бъде премахнат, тъй като освен че използва напълно погрешен понятиен апарат, внася единствено объркване. Както и при останалите разглеждани обекти, така и при промишления дизайн е направен анализ на възможностите за регистрация на регионално ниво пред съответните патентни органи.

По-нататък дисертацията разглежда машабната реформа на наднационално ниво, която въвежда преминаване от промишлен дизайн на общността към промишлен дизайн на ЕС. Отчетено е, че необходимостта от транспониране на новата Директива (ЕС) 2024/2823, в която се въвеждат новите положения в областта на закрилата на промишления дизайн на ЕС, е изключително удачен момент за ревизия на българския ЗПД, свързана с несъответствието му с актовете на ниво ЕС. Отворен остава въпросът дали нерегистрираният промишлен дизайн, закрилян на наднационално ниво, се ползва от закрила, при условие че той е станал общодостъпен за пръв път извън територията на ЕС. В миналото отговорът на този въпрос е бил отрицателен, като това по-скоро е непроменено и към днешна дата, с направеното уточнение, че правата се предоставят, независимо от обичайното местопребиваване на субекта.

По-нататък глава четвърта разглежда договорите за отстъпване на лицензия с предмет права върху промишлен дизайн при наличие на международен елемент. Тук анализът започва със сравнение между лицензиите върху промишлен дизайн и марки, като са направени важни разграничения, оказващи ефект върху трансграничното използване. Те са свързани със срока на закрила, ограничения в обхвата и използването, значение на използването за съответния обект. За удачно е намерено при една бъдеща ревизия на ЗПД правото на лицензополучателите да заведат иск за защита на собствените си права срещу неправомерно използване от трети лица, независимо дали лицензията е била вписана.

След това анализът преминава към нарушения на права върху промишлен дизайн при наличие на международен елемент. Открити са основните предизвикателства, свързани със закрилата срещу нарушения на промишлен дизайн. Разяснено е, че за разлика от патентите и марките, при промишления дизайн в една много голяма част от споровете по деликтни правоотношения се разглеждат и въпроси, свързани с действителността на обекта на индустриална собственост. Предвид факта, че в производство по регистрация на промишлен дизайн не се следи служебно за новост и оригиналност, често в производствата с предмет нарушения при наличие на международен елемент се повдига въпросът за действителността на регистрирания промишлен дизайн. Посочено е, че в някои държави е възможно съдът да се произнесе по този преюдициален въпрос. В България обаче такава възможност липсва. В мотивите на Тълкувателно решение № 2/2023 г. по тълкувателно дело № 2/2022 г., ВКС е обяснил тази невъзможност с оглед на факта, че гражданските съдилища се произнасят по исковете за нарушения на промишлен дизайн, а административните - по заличаването на регистрацията. Направена е констатация, че това може да бъде преодоляно, ако по нормативен път бъде намерен баланс между реализацията на правата по исконен път и в рамките на административно производство. Накрая, на критика е подложена обосновката за приложимото право в българската съдебна практика, която е разглеждала спорове с предмет нарушения върху права на регистриран промишлен дизайн с международен елемент.

Глава четвърта завършва с изводи. По отношение на марките е посочено, че е необходимо прецизиране на методите, по които да се определи приложимото право, както и допълнителни усилия за хармонизиране по отношение на това какво се счита за използване. Относно промишления дизайн е налице нужда от сближаване на националните законодателства по отношение на обхвата на закрила. Изтъква се, че механизмът за преодоляване на тези препятствия е да се създаде международна уредба, която да диверсифицира двата обекта на индустриална собственост, като отрази техните индивидуални отличителни белези, както и да въведе единни правила относно определянето на приложимото право.

6. Заключение

В заключението е направено генерално обобщение на изводите от дисертационния труд. Систематизирани са и най-важните предложения *de lege ferenda*, както и основните предложения за развитие на международноправната уредба.

III. ОСНОВНИ НАУЧНИ И НАУЧНО - ПРИЛОЖИМИ ПРИНОСИ НА ДИСЕРТАЦИЯТА

Основните научни и научни приложими приноси на дисертационния труд се състоят в следното:

1. Цялостно изследване на използването на обекти на интелектуална собственост при наличие на международен елемент.
2. Задълбочен анализ, който отразява основните характеристики на обектите на интелектуална собственост, като едновременно с това изследва основните фактори, които оказват влияние върху използването на интелектуална собственост. Освен генерално изследване на използването на обекти на интелектуална собственост при наличие на международен елемент, в дисертацията са взети предвид и характеристиките на отделни обекти на интелектуална собственост, които имат значение за разглежданото използване. Това позволява от една страна да се изгради отделно впечатление за използването при наличие на международен елемент на разглежданите обекти, а от друга - да се направи съпоставка между тях, за да се открият приликите и разликите в трансграничното им използване.
3. Използването при наличие на международен елемент е разгледано едновременно през призмата на правото на интелектуална собственост и на международното частно право.
4. Анализ на принципите на териториален обхват, убиквитет и национален режим, като се отчита тяхното значение при използването на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. Освен общия анализ на тези принципи е разгледано тяхното проявление при всеки един от разглежданите обекти на интелектуална собственост, което дава възможност да се достигне до позадълбочени изводи относно действието им.
5. Изследване едновременно на международната конвенционна уредба, наднационалната уредба и действащото национално законодателство, имащо отношение към предмета на дисертационния труд. Това позволява да се диверсифицира и използването на ниво ЕС, което се отличава със свои собствени особености.
6. Изследване на използването при наличие на международен елемент на обекти на авторско право и сродните му права по отношение на всички негови аспекти –

свободно използване, авторскоправни договори с международен елемент, неправомерно използване.

7. Изследване на използване при наличие на международен елемент на отделни обекти на индустриална собственост – патенти, марки и промишлен дизайн. По отношение на всеки от обектите е отразено използването в контекста на договори за отстъпване на лицензии, както и при нарушенията върху съответния обект при наличие на международен елемент. Това позволява да се извърши съпоставка, която отразява съществените моменти, имащи значение при всеки един от обектите. Наред с това, изследването прави изводи относно конкретни хипотези, които засягат съответния обект:
 - 7.1. За патентите това са особените случаи на принудителна лицензия и лицензионна готовност. Открояването на различията в националните законодателства дават ясна представа за нивото на хармонизация.
 - 7.2. За марките това са общоизвестните марки. От една страна се извежда особен прочит на принципа на териториалност, а от друга се извеждат фактически различия на наднационално ниво между общоизвестна марка и марка, ползваща се с известност.
 - 7.3. За промишления дизайн това са различията в отделните национални законодателства, както и особеностите, свързани със закрила на нерегистриран промишлен дизайн.
8. Анализ на приложимото право при използване на обекти на интелектуална собственост при наличие на международен елемент. Това включва както договорни, така и извъндоговорни правоотношения. Този анализ дава възможност да се открие необходимостта от нови подходи при определянето на приложимото право, доколкото действащите правни привръзки не могат да отговорят на правната действителност.
9. Преглед на различните законодателни подходи в отделните държави.
10. Анализ на съдебната практика от различни държави, което дава възможност да се установи какви са основните различия между отделните територии, за които се търси закрила.
11. Анализ и критика на българската съдебна практика, както и цялостен анализ на съдебната практика на съда на ЕС, която има отношение към темата на дисертацията.
12. Идентифициране на всички възможности за установяване на права върху обекти индустриална собственост на регионално ниво.

13. Сравнение на производствата и възможностите за разширяване на обхвата на закрила, които са предоставени от патентните органи по света, пред които може да се търси закрила едновременно за повече от една територия.
14. Оценка на текущото състояние на международните договори, както и предложения за посока, в която същите следва да бъдат доразвити.
15. Оценка на текущото състояние на наднационалната правна уредба, както и предложение за нейното бъдещо развитие.
16. Изследване на наличните актове и документи, представляващи „soft law,“ които са пряко свързани с темата на дисертацията, както и предложения за това кои техни части следва да бъдат използвани като основа за формиране на бъдещи международни договори.
17. Практическа насоченост на темата. На първо място, темата е изключително актуална, с оглед на използването на обекти на интелектуална собственост в цифрова среда, навлизането на блокчейн технологии, както и употребата на софтуер, базиран на изкуствен интелект. На второ място, в рамките на изложението констатациите и отделните анализи са обясняване чрез непрекъснато давани примери, които са широко приложими. На трето място, отчетени са възможностите за закрила на едни и същи нематериални блага по различен начин, чрез различни обекти на интелектуална собственост. На последно място, отделено е внимание на това какви са добрите подходи и практики от гледна точка на частноправните субекти.
18. Извеждане на предложения *de lege ferenda* на база направените изводи и извършеното изследване.

IV. СПИСЪК С ПУБЛИКАЦИИТЕ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. **Косев, Т.** За добросъвестността и нейното значение при ползване на обекти на авторското право. // Бизнес и право, 2021, № 4.
2. **Косев, Т.** По въпросите поставени в тълкувателно дело № 3/2022 г. на ОСГТК на ВКС. // Бизнес и право, 2023, № 1.
3. **Косев, Т.** Правно регулиране на интелектуалната собственост през призмата на принципа на националния режим. – В: Предизвикателства пред правното регулиране в България: Сборник с доклади от научна конференция, проведена на 31 октомври 2023 г. в Голяма и Малка конферентни зали. София, УНСС, 2024, достъпно на <https://www.cceol.com/search/chapter-detail?id=1267851>.
4. **Косев, Т.** Териториален характер на обектите на интелектуална собственост, разгледани в контекста на използването им, при наличие на международен елемент. – В: Творчеството на проф. Константин Кацаров през призмата на съвременното право. София, Издателство на Нов български университет, 2024.

UNIVERSITY OF NATIONAL AND WORLD ECONOMY

Law Faculty

Department of Private Legal Studies

**THE USE OF INTELLECTUAL PROPERTY IN THE
PRESENCE OF INTERNATIONAL ELEMENT**

THESIS ABSTRACT

Presented for awarding a PhD degree

PhD candidate:

Trayan Naydenov Kosev

Scientific program:

Inventory, copyright and patent law

Supervisor:

Doc. Dr. Diana Marinova Marinova

The dissertation was subject to discussion on May 29, 2025, at the Department of Private Legal Studies, Law Faculty, University of National and World Economy, and an affirmative decision was made by the department council regarding its readiness for presentation before a scientific jury. The materials for the defense of the dissertation are available to all interested parties at the "Science" Directorate, University of National and World Economy.

The public presentation of the dissertation will take place on July 2, 2025, at 11:00 AM at the University of National and World Economy, Sofia, in front of scientific jury whose members are:

Internal members:

Prof. Dr. Zhivko Ivanov Draganov – UNWE

Doc. Dr. Aleksandra Yovcheva Valcheva - UNWE

External members:

Doc. Dr. Vanya Hristova Stamatova – BFU

Doc. Dr. Dimitar Milchev Dekov – PU

Doc. Dr. Eva Stanislavova Kaseva – VTU, ISL to BAS

Supervisor:

Doc. Dr. Diana Marinova Marinova

CONTENTS

<i>I. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE DISSERTATION.....</i>	<i>4</i>
1. Relevance and Practical Application of the Research	4
2. Subject Matter and Objectives of the Research.....	4
3. Purpose and Methods of the Research.....	6
4. Scope and Structure of the Research	7
<i>II. BRIEF SUMMARY OF THE CONTENTS OF THE DISSERTATION</i>	<i>9</i>
1. Introduction.....	9
2. Chapter One	9
3. Chapter Two.....	13
4. Chapter Three	18
5. Chapter Four	22
6. Conclusion	25
<i>III. MAIN SCIENTIFIC AND SCIENTIFICALLY APPLICABLE CONTRIBUTIONS OF THE DISSERTATION.....</i>	<i>26</i>
<i>VI. LIST OF PUBLICATIONS RELATED TO THE DISSERTATION TOPIC.....</i>	<i>28</i>

I. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE DISSERTATION

1. Relevance and Practical Application of the Research

The exceptionally rapid pace of technological advancement on a global scale has led to an increasing number of opportunities for the exploitation of intellectual property assets. Social, economic, and cultural needs are being met through the use of various types of goods, which oftentimes are made available across different geographic regions. The widespread processes of digitization facilitate the cross-border utilization of intellectual property rights. Within this evolving environment, the overcoming of traditional territorial boundaries is not merely an option, but has become a necessity. From the very inception of product development, market participants structure their business plans and economic strategies in a manner that enables them to commercialize their products across as many jurisdictions as possible. Intangible assets, protected under intellectual property law, are subject to constant transnational use. This growing trend toward the cross-border exploitation of intellectual property rights, underlines the relevance and practical significance of the topic under consideration.

The use of intellectual property when there is an international element involved has not yet been the subject of an independent monographic study. Within Bulgarian legal scholarship, there are works that examine specific characteristics of individual intellectual property objects—including through the lens of private international law—but these are limited to particular scenarios, such as the dissemination of copyright-protected works in the digital environment, questions of jurisdiction, or the protection of well-known trademarks. To date, however, a comprehensive study addressing all aspects of the use of intellectual property in a cross-border context is lacking.

An additional argument in support of the topic's relevance is the increasingly widespread adoption of artificial intelligence, blockchain technology, numerous content-sharing platforms, and tools for automated text and data analysis. These developments give rise to a variety of scenarios involving the exploitation of intellectual property rights in situations that include an international element.

2. Subject Matter and Objectives of the Research

The subject matter of this research is the use of intellectual property when an international element is involved. In this study, the term "use" is interpreted broadly—not merely as a proprietary subjective right, but as encompassing all forms of actual or factual use occurring in cross-border contexts. Given the impossibility of addressing every conceivable

scenario, the research adopts a general framework that outlines the manifestations of the international element in legal relationships involving the use of intellectual property objects. These include all situations in which legal consequences arise in the territory of a state different from the one to which the parties belong, or in which the relevant legal facts associated with the use of intellectual property have occurred. The focus is placed on the substantive law governing such legal relationships, with procedural issues being excluded from the scope of the research.

The dissertation follows a logical structure, beginning with a clarification of the concept of intellectual property and the various categories of protected intellectual property objects. It then proceeds to examine the fundamental principles relevant to cross-border use. Building on this foundation, the study provides a detailed analysis of scenarios involving the use of copyright and related rights, patents, trademarks, and industrial designs in the presence of international element.

The primary objective of the dissertation is, if possible, to conduct a comprehensive analysis of the use of intellectual property in the presence of international element. To achieve this, the research sets forth the following specific objectives:

1. To clarify the conceptual framework and establish the substantive content of the term "intellectual property".
2. To categorize the different types of intellectual property objects in accordance with national legal sources.
3. To examine the principal international treaties that directly influence the use of intellectual property in the presence of an international element.
4. To identify the significance of the principles of territoriality, ubiquity, and national treatment in relation to the use of intellectual property with an international element.
5. To analyze the use of copyrighted works in various scenarios involving an international element, including free use, contractual licensing, and unauthorized exploitation.
6. To examine the use of patents in the context of an international element, including the possibilities for multi-territorial patent protection, the legal relationships arising from different types of licenses, and patent infringement in a cross-border setting.
7. To conduct an in-depth study of the use of trademarks and industrial designs in the presence of an international element, considering both the mechanisms for multi-jurisdictional protection and cross-border use through licensing agreements and infringement cases.

8. To draw conclusions on the use of intellectual property objects when an international element is involved, both with respect to each individual type of intellectual property object and from a general perspective.
9. To determine the applicable choice-of-law rules governing each type of legal relations involving an international element, both individually and collectively across all categories of intellectual property.
10. To carry out a comparative legal analysis of various national legal systems concerning specific aspects relevant to the subject of the research.
11. To identify the key issues associated with the use of intellectual property when an international element is involved, including by a comparison between findings for each of the examined intellectual property objects.
12. To explicitly address supranational legal sources and the use of intellectual property at the supranational level.
13. To examine both Bulgarian judicial practice and the case law of foreign courts.
14. To outline the main direction in which legal regulation should evolve at the national, supranational, and international treaties level in order to overcome the identified issues.
15. To formulate appropriate *de lege ferenda* proposals based on the conclusions and findings arising from the scientific research.

3. Purpose and Methods of the Research

The purpose of this research is to conduct a comprehensive analysis of the use of intellectual property in the presence of international element. First and foremost, this requires identifying the key factors that influence such cross-border use of intellectual property. Secondly, it requires clarifying the applicable legal framework governing relationships concerning the use of intellectual property objects where an international element is present. Lastly, it entails distinguishing best practices at the international level and outlining possible solutions to the identified legal issues.

To achieve the stated objectives and fulfill the tasks set out in the research, a variety of scientific methods have been employed. The historical method has been used to trace the development of international legal protection for various intellectual property objects across multiple jurisdictions, as well as the evolution of conventional and supranational legal frameworks regulating the use of intellectual property in international contexts.

The comparative legal method has been applied to analyze and contrast different legislative approaches adopted in various jurisdictions, judicial decisions from national courts dealing

with similar legal issues, and the protection provided at the regional level by various patent offices. This method has also been employed to compare the core similarities and differences between the various types of intellectual property objects analyzed in the study.

The legal-dogmatic method has been extensively used to identify and analyze the various doctrinal positions and jurisprudential interpretations regarding the issues that form the subject of the dissertation. In addition, the methods of synthesis and interpretation, analogy, and logical reasoning have been utilized. To ensure greater precision in the analysis, illustrative hypothetical scenarios have also been incorporated to more clearly delineate the identified problems.

4. Scope and Structure of the Research

The dissertation comprises a total of 230 pages (*Times New Roman, size 12, line spacing 1.5*), with the main body of the text consisting of 212 pages. It includes 702 footnotes and cites a total of 156 doctrinal sources—47 Bulgarian and 109 foreign. The foreign literature used is in English, although it also refers to countries outside the common law legal systems.

Numerous judicial decisions are cited, originating not only from Bulgaria and the Court of Justice of the European Union, but also from national courts of various countries, including the United States, Germany, the United Kingdom, Slovenia, the Netherlands, France, and Belgium.

The dissertation begins with a title page, a table of contents, and a list of abbreviations. The main exposition is divided into four chapters, preceded by an introduction and followed by a conclusion. An appendix—Appendix No. 1 titled “Comparison of Patent Protection Granted by Regional Patent Offices”—is attached and presented in tabular form.

Chapter One introduces the fundamental concepts necessary to define the boundaries of the research. It explains the meaning of “intellectual property” through an analysis of the term and a general overview of the protected intellectual property objects under Bulgarian law and the main international treaties. The principles of territoriality, national treatment, and ubiquity are analyzed in the context of the cross-border use of intellectual property. The conclusions and proposals drawn from this chapter are equally applicable to all forms of intellectual property.

Chapter Two examines the specifics of copyright and related rights in scenarios involving international elements. The analysis addresses free use in international contexts, including in digital environments, the licensing of use through contractual agreements, and unauthorized use of protected works. The issues related to determining the applicable law for

both contractual and tortious copyright matters are discussed. National, supranational, and international legal frameworks are analyzed, alongside case law from Bulgaria and abroad.

Chapter Three focuses on the cross-border use of inventions protected by patents. It draws key distinctions between industrial property and copyright and related rights, highlighting their relevance to the dissertation topic. The chapter examines the possibilities for patent protection across multiple jurisdictions, as well as applicable laws in cases of licensing and patent infringement. Emphasis is placed on different international licensing methods and developments in international and supranational patent protection.

Chapter Four provides an in-depth analysis of the use of trademarks and industrial designs in an international context. It explores their use under international licensing agreements and the legal effects of registration requirements for such contracts. Again, scenarios involving applicable law in both contractual and non-contractual legal relations are examined. Specific features relating to exceptions and limitations to the territoriality principle in the context of trademarks and industrial designs are discussed.

Chapters Two, Three, and Four follow a similar structural format, which facilitates the achievement of the research objectives. Each chapter concludes with a summary of findings that highlight the key conclusions derived from the analysis.

II. BRIEF SUMMARY OF THE CONTENTS OF THE DISSERTATION

1. Introduction

The introduction of the dissertation addresses the relevance of the research problem. It provides a brief overview of the studied subject and the methods employed. It distinguishes the hypotheses that are not covered by the analysis. From the outset, the introduction clarifies that the term “use” is to be understood in a broad sense, encompassing all forms of actual use involving an international element. A concise summary of the contents of the individual chapters of the dissertation is also provided.

2. Chapter One

Chapter One is titled “*Concept, Sources, and Principles of Intellectual Property Protection.*” It begins by clarifying the meaning of the term “intellectual property” and identifying the objects of intellectual property under Bulgarian legislation. The chapter then provides an overview of the main international treaties and the fundamental principles of intellectual property law that are relevant to the use of intellectual property in the presence of an international element.

The chapter begins with an analysis of the concept of “intellectual property.” It is explained that the term is often used to refer collectively to rights over works of art, literature, science, inventions, designs, protection against unfair competition, and others. However, it generally has a broader meaning than the legal term “intellectual property rights” or “objects of intellectual property.” As of today, the concept lacks a universally accepted definition, and its scope continues to expand. This fluidity outlines several general characteristics of intellectual property law: continuous development, high dynamics, and complex codification.

The section also explores what is meant by “objects of intellectual property,” which helps define the boundaries of subjective rights and legal protection, associated with this field of law. Various doctrinal attempts to define the term “object of intellectual property” are discussed. The dissertation adopts the definition provided by Professor Zhivko Draganov as a starting point: “*Objects of intellectual property can be defined as intangible goods, results of human intellectual activity, which are granted legal protection as such.*” The characteristics derived from this definition are analyzed in sequence. There is doctrinal debate on whether “economic value” should be considered a defining feature of intellectual property objects. After examining these views, it is noted that in the context of using intellectual property objects

involving an international element, economic value may be considered a distinctive characteristic only when interpreted in an especially broad context.

Further in the chapter, national sources regulating the protection of intellectual property are reviewed, along with the prerequisites for the establishment of legal protection. The Constitution of the Republic of Bulgaria enshrines intellectual property rights and the right to creative freedom as fundamental rights. The detailed protection of individual subjective rights over various intellectual property objects is provided through specific legislative acts. These acts are examined in sequence, with key points highlighted for each protected object that are relevant to use involving an international element. The following categories are discussed in turn: copyright and related rights, patentable inventions and utility models, industrial designs, trademarks and geographical indications, as well as other intellectual property objects recognized and protected under the current national legal framework.

Next, Chapter One continues with an analysis of the main international treaties that form the foundation for the use of intellectual property when an international element is present. The section begins with a discussion that clarifies the significance of international treaties for the cross-border use of intellectual property. Among other things, it emphasizes that these treaties are the primary mechanism for overcoming the differences between national legal systems. The analysis proceeds with a detailed examination of the Berne Convention, which is compared to the Bulgarian Copyright and Related Rights Act. A particular focus is placed on the official translation of the expression: "The expression 'literary and artistic works' shall include every production in the literary, scientific and artistic domain. A conclusion is drawn that, in both the English and French versions, the word "production" is more accurately understood as a verb indicating action, rather than as a noun. The chapter also explores the extent to which the Berne Convention requires creativity for a work to receive protection. It concludes that the lack of precise criteria in the Convention grants each member state the discretion to define what constitutes sufficient creative input. This flexibility, however, can lead to challenges in the cross-border use of works when an international element is involved.

The analysis then turns to the Paris Convention, which notably does not contain definitions of the individual objects it mandates to be protected in every member state. This lack of clearly defined parameters for the various named objects of intellectual property has left an overly broad space for interpretation at the level of national legislation. The gap left by the Paris Convention is addressed by the TRIPS Agreement (Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights), which concludes the review of the key international treaties. The dissertation discusses how TRIPS refines the terminology concerning the protected objects and

establishes specific boundaries outlining their characteristics. The significant role of the TRIPS Agreement is emphasized, especially in the context of the use of intellectual property objects with an international element. TRIPS not only builds upon the foundations set by previous international conventions but also acts as a bridge between various international agreements governing intellectual property law.

After the conceptual terminology is clarified and the main characteristics of intellectual property objects relevant to the topic are examined, the chapter proceeds with an analysis of the principles of territorial scope, ubiquity, and national treatment. The significance of each of these principles in relation to the use of intellectual property involving an international element is explained.

It is clarified that the principle of territoriality means that intellectual property rights are limited to the territory in which they have been granted. This principle applies universally to all intellectual property objects—from those of industrial property to copyright and related rights. Reference is made to case law of the European Union, where it has been confirmed that, regardless of the extent of harmonization, copyright remains strictly territorial, and each Member State must independently determine the scope of protection under its own legal framework. The analysis continues with an exploration of how this principle manifests in different intellectual property categories. In the case of well-known trademarks, for instance, protection can extend beyond the standard territorial boundaries of the jurisdiction in which the trademark is registered, which constitutes a type of exception to the traditional application of the territoriality principle. For patents, the principle of territoriality is most clearly demonstrated. A patent granted within one jurisdiction provides rights only within that jurisdiction, and protection in another country requires a separate patent issued by the competent authority of that state. The balance between the territorial limitation of patents and their use across multiple jurisdictions is achieved through multilateral agreements, which are also examined in this context. Special attention is also given to how the principle applies to copyright and related rights. It is explained that once a copyrightable object comes into existence, the author automatically acquires the full spectrum of rights included in the economic copyright. However, these rights remain confined within the territory whose legal order governs the emergence of the copyright object and grants its protection. Additionally, the level of protection granted across different jurisdictions can vary significantly. Examples are cited from judicial practice in the Netherlands and France. Based on the analysis, it is concluded that the principle of territoriality can be seen as a source of various complications in the use of intellectual property in an international context. At the same time, however, it serves as a

crucial safeguard for the rights of various subjects within the specific jurisdictions in which they operate.

Chapter One continues with a discussion of ubiquity. Ubiquity refers to the ability of intellectual property objects to be used simultaneously by different subjects in various locations, which is driven by the lack of a physical substrate for these objects. Specific examples related to ubiquity are presented, such as access to content on various online platforms and a website offering goods under a specific trademark that is accessible from multiple territories. The argument is made that it is precisely because of the manifestation of ubiquity that it is so easy to cross geographical borders when using different types of intellectual property. The ability to use intellectual property across many different territories simultaneously is directly linked to ubiquity, which in turn creates the possibility of so-called "ubiquitous infringements." These are violations committed in a digital environment, where a single action infringes rights across multiple jurisdictions.

Chapter One concludes with an analysis of the principle of national treatment and its role in the use of intellectual property objects when an international element is present. The principle of national treatment expresses that subjects who have their habitual residence in a territory different from the one in which they seek protection for intellectual property will receive the same treatment and access to rights protection as the nationals of that country. It is explained that the principle of national treatment represents formal reciprocity in private international law. The analysis of the application of this principle shows that it is adopted by all international treaties governing intellectual property. All these treaties explicitly require compliance with this principle, but do not prescribe specific rules for the mechanisms by which this should occur. Instead, the approach to ensuring the application of the national treatment principle is left to the discretion of individual states parties to the respective international agreements.

After clarifying the key issues related to the principle of national treatment, the discussion moves on to a review of exceptions and limitations in the application of this principle. An example is given with the Berne Convention, which stipulates that the term of protection is determined by the law of the country in which protection is sought, but this term cannot exceed that under the law of the country of origin, unless explicitly provided for by the legislation of the country in which protection is sought. Other exceptions to the application of the principle are also identified, and the conclusion is reached that the logic behind these exceptions in international treaties is for states to be able to limit the application of the principle when it would result in an unjustified grant of rights to foreign subjects, which would exceed

the rights granted to national subjects under the domestic laws of the state. It is noted that the principle of national treatment is, in fact, a guarantee for the use of intellectual property in the presence of an international element.

Further, one manifestation of the principle of national treatment is examined, which extends it, namely the principle of the "most-favored-nation" treatment, introduced by the TRIPS Agreement. This principle provides that if a member country of the TRIPS Agreement grants any "*advantage, benefit, privilege, or immunity*" to another country, it must also extend the same to all other member countries. Exceptions to the application of the most-favored-nation principle are also discussed. Special attention is given to the limitation of the principle's application concerning privileges, advantages, benefits, and immunities granted to subjects of third countries arising from international agreements in the field of intellectual property law, which entered into force before the World Trade Organization Agreement. A question is raised as to whether EU acts fall within this exception, and after analysis, it is concluded that they do not fall within it.

The application of the principle of national treatment within Bulgaria's national legal framework is also examined in detail. A proposal is made to remove the requirement, set out in Bulgarian intellectual property laws, which stipulates that individuals who do not have their habitual residence in the Republic of Bulgaria, the European Economic Area, or Switzerland, must act before the Patent Office through a lawyer or an industrial property representative registered in the relevant Bulgarian registers. This requirement is argued to contradict the principle of national treatment. Additionally, it is proposed that in a future revision of domestic intellectual property legislation, the principle of national treatment be introduced as a general rule for non-discriminatory conduct, to reinforce the obligations arising from international treaties, as well as to sufficiently diversify the application of the principle and determine the applicable law.

3. Chapter Two

Chapter two is dedicated to the use of copyrighted works and related rights when an international element is involved. First and foremost, the chapter examines the issue of the free use of works in the context of an international element. Initially, the concept of free use is clarified, and the regulation of this legal institute in international treaties is traced. The three main prerequisites for the possibility of free use are identified: the use must relate only to specific exceptions, it must not impede the normal exploitation of the work, and it must not

lead to unjustified harm to the legitimate interests of the author. Each of these prerequisites is analyzed, with a historical review of the development of free use. Next, the regulation of free use at both supranational and national levels is discussed. The chapter highlights the good harmonization and synchronization of the existing regulations at the international, supranational, and national levels. The issue of free use in common law jurisdictions is also examined. The doctrines of “*Fair Dealing*” and “*Fair Use*” are explored. It is pointed out that the first doctrine fully meets the requirements set out by conventional legal frameworks, whereas the second doctrine is viewed somewhat differently. This is primarily due to the fact that the “*Fair Use*” doctrine leaves a very broad margin for interpretation regarding when it is possible to use a work without the permission of the rights holder.

The section dedicated to free use concludes with a comprehensive analysis of free use when an international element is involved. It is noted that such scenarios may arise when a subject uses a copyrighted work in their own country, and the rights holder is a person of a different nationality, as well as when a work is used simultaneously by one subject in different territories, and generally in all cases of cross-border use. Proposals are made to potentially address the issues related to free use in the presence of an international element. In summary, it is suggested that these issues can be overcome by transforming the possibility of regulating free use within domestic legislation into an obligation, by specifying and exhaustively listing the cases in which such use is permissible, and by activating special consultation and dispute resolution procedures provided for in international treaties. The positives of the regulation of free use in the digital environment are demonstrated, with the indication that such regulation currently exists only at the EU level.

Chapter Two continues with an analysis of agreements for the use of works in the presence of an international element, which is essential for the overall study. It begins with a general overview of such agreements, and the main scenarios that could give rise to the presence of an international element are examined. The characteristics of each agreement vary and depend not only on the applicable law but also on the specific type of rights being granted and the particular type of copyrighted object in relation to which these rights are granted. The elements of these types of agreements that would be relevant for use in the context of an international element are examined in detail, with an emphasis on the importance of the choice of applicable law by the parties to the agreement. The applicable law to the examined agreements is the subject of a subsequent analysis in the chapter.

The determination of applicable law is first examined at the supranational level. A historical overview of the development of the regulation is provided, with a focus on the Rome

Convention and the principle derived from it, which states that when the parties to the agreement have not chosen the applicable law, the contract will be governed by "the law of the country with which it is most closely connected." Attention is given to the meaning of "most closely connected," which refers to the country where the party who must perform the characteristic obligation of the contract had its habitual residence at the time the contract was concluded, or in the case of a legal entity, its central administration. The limits concerning the choice of applicable law are also discussed, including the inability to derogate from the mandatory rules of the state with which all other elements of the contract are connected. The analysis of the supranational regulation on the choice of applicable law in contracts then shifts to Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and the Council of June 17, 2008, on the law applicable to contractual obligations (Rome I Regulation). It is explained how the Rome Convention has been enhanced, with the regulation introducing rules determining the applicable law in relation to certain types of contracts—such as those for the sale of goods, provision of services, property rights over real estate, franchising, distribution, sale at auction, or multilateral transactions involving financial instruments. Special scenarios for determining the applicable law are also discussed, including the continued application of the "most closely connected" principle for contracts linked to a particular country. This principle continues to serve as a guide regarding the direction of the applicable law when there is no other method to determine it. The significant importance of these scenarios in contracts for the use of works with an international element is noted, where the prohibition on derogating from the mandatory norms of the state with which the contract is most closely connected is a relatively common occurrence.

This section of Chapter Two concludes with a review of the Private International Law Code and its provisions regarding the determination of applicable law for contracts related to the use of works with an international element. It is noted that the provisions of "Chapter Ten" of CPIL are derogated by Regulation Rome I. Following the analysis, it is concluded that Rome I establishes a framework that is too broad, and when dealing with intellectual property rights, including copyright and related rights, there is a need for more precise rules regarding the determination of the applicable contractual law. The opinion is expressed that either special rules should be introduced for determining the applicable law in contracts involving the assignment of copyright/related rights, through a revision of the current framework, or new rules should be created at a supranational or international level. These new rules should take into account the lack of material substratum, intangible rights, the subjects who can hold rights, as well as the differences between the various objects of copyright and related rights.

Next, Chapter Two examines the unauthorized use of works in the context of an international element. It begins with an analysis of copyright infringement under Bulgarian law. Judicial practice is reviewed, which finds that in order for a tort to be established, it must be committed with fault. It is argued that this application of the law is "mechanical," and that liability for copyright infringement constitutes a form of strict liability. The issue of whether fault is necessary is also examined through the lens of good faith, with the conclusion that good faith behavior does not exempt the tortfeasor from liability. Based on the conclusions reached, the prerequisites for establishing a copyright infringement tort are outlined: there must be an object protected under the Copyright and Related Rights Act; the injured party must be the holder of the copyright or have acquired an exclusive right to use the work; there must be unauthorized use of the work, and this use must have resulted in harm.

Following the clarification regarding the specific nature of the copyright infringement tort, the analysis moves on to the applicable law for unauthorized use under international legal frameworks. A central focus is placed on Article 5(2) of the Berne Convention. The first issue discussed is the legal connection introduced by the Berne Convention in relation to unauthorized use of copyrighted works—whether it follows *lex fori* (the law of the forum) or *lex loci protectionis* (the law of the place of protection). Based on the research conducted, the conclusion supports the understanding that it concerns the law of the country in which protection is sought (*lex loci protectionis*). Secondly, the views in the doctrine regarding the nature of the private international law norm contained in Article 5(2) of the Berne Convention are examined. A reference is made to the judicial practice of countries that have ratified the Berne Convention, where it is evident that the prevailing view is that this is a referral norm. Thirdly, the scope of the applicable law is addressed, with the opinion expressed that the referral under the Berne Convention regarding the applicable law will only pertain to the specific infringement and the means of reparation. Disputes regarding authorship, rights holders, and other matters related to the object of copyright/related rights (such as the creation, existence, and content of rights) will fall outside the scope of the referral norm of the Berne Convention. Other international treaties that also refer to the law of the country in which protection is sought are also examined.

Finally, the analysis of the choice of applicable law focuses on the supranational legal framework, specifically Regulation 864/2007 of the European Parliament and the Council of July 11, 2007, on the law applicable to non-contractual obligations (Regulation Rome II). The main focus is placed on Article 8 of the regulation, which governs the applicable law concerning non-contractual relations involving intellectual property objects. An important

distinction is made between the first and second paragraphs of the provision, with the opinion expressed that Article 8(1) refers to *lex loci protectionis*, while Article 8(2) refers to *lex loci delicti commissi*. The controversial issue of whether the applicable law under Rome II includes questions regarding the creation, authorship, existence, and termination of rights is also addressed. After examining arguments on both sides, the thesis is put forward that these issues fall outside the scope of the regulation when it comes to unauthorized use of works. A review of case law in Bulgaria, as well as in other EU Member States, is conducted regarding the application of Rome II.

The analysis then moves on to the determination of the applicable law according to national legislation. Provisions of the Private International Law Code relevant to copyright infringement with an international element are discussed. Article 99 of the Copyright and Related Rights Act, titled "Applicable Law," is critically examined. A clarification is made that it actually pertains to the scope of the law.

After a detailed analysis, a proposal is made for amending Part Four of the Copyright Act in a way that broadly proclaims the application of the national treatment principle, while also allowing for protection to be granted even when the application of this principle is not mandatory. Additionally, it is suggested that the term "publication" in Article 99 of the Act be replaced with "communication".

Next, Chapter Two examines the applicable law concerning the creation, content, transfer, and termination of copyright in cases of infringement with an international element. Different countries determine how to proceed when disputes arise regarding authorship, rights holders, the content of the right, and other related matters. It is noted that the Bulgarian Private International Law Code again uses *lex loci protectionis* as the applicable law for these issues. A proposal is made to amend provisions in the Code regarding the determination of applicable law for intellectual property objects created within the framework of an employment relationship. Specifically, it is suggested that the term "holder" in Article 72 be replaced with a reference to "author and subject of intellectual property rights," along with a comprehensive revision of the provision, so that the applicable law governing the creation and scope of rights over intellectual property objects created under an employment relationship is the law that governs the employment contract.

To achieve the most comprehensive and detailed analysis, the next step involves examining Bulgarian case law regarding the choice of applicable law in cases of copyright infringement with an international element. The approach of Bulgarian courts, which often fail to address the issue of applicable law, has been criticized. The interpretation judgment No.

3/2022, dated 01.08.2024, in case No. 3/2022, from the Supreme Court of Cassation's General Assembly on Civil and Commercial Cases, has also been reviewed. The analysis highlights both the shortcomings in the posed question and in the ruling issued.

Chapter Two concludes with findings. The main conclusions focus on the fact that the choice of *lex loci protectionis* is not capable of meeting the requirements of modern society for the use of intellectual property objects in the digital environment. Furthermore, it will not always be the most suitable choice of applicable law when it comes to the creation, existence, subsequent transfer, and termination of author's rights and related rights. Arguments against *lex loci originis* as a possible alternative are also discussed. In addition to opinions in the doctrine, both internationally and nationally, two main attempts to create a unified framework regarding the determination of applicable law for the use of intellectual property objects with an international element are examined—the rules of the American Law Institute and the Max Planck Institute principles concerning applicable law in intellectual property. A general comparison between the two documents is made, discussing their respective approaches. Their main feature is that they are specifically directed at intellectual property objects and successfully address issues related to violations committed across multiple jurisdictions. It is expressed that a reform is needed that acknowledges the necessity of a unified approach in determining applicable law for the different hypotheses of using author's and related rights in the digital environment, introducing clear criteria regarding applicable law in relation to tort, contractual, and non-contractual obligations on the one hand, and creation, existence, transferability, and subsequent transfer and termination of rights, on the other hand. It is also suggested to specify exact hypotheses for possible free use, as well as, when necessary, to deviate from the strict territorial scope of author's and related rights to achieve an effective balance between the use of objects with an international element and respecting territorial limitations regarding such use.

4. Chapter Three

Chapter Three is entitled “*Use of Patents in the Presence of an International Element.*” The chapter begins with a comprehensive overview of the international and supranational patent protection system. Following the historical review of the development of international patent protection, the focus shifts to identifying the main international treaties that provide for mechanisms of patent protection. These include the Paris Convention and the TRIPS Agreement, which establish minimum standards and facilitate cross-border cooperation. This

section of the dissertation emphasizes that the differences in patent protection across various territories stem from diverse economic, cultural, and social factors. Consequently, this results in varied interpretations of the territoriality principle and its application to patents. It is clarified that a patent application may contradict morality and public order in one territory while being acceptable in another. Thus, the same invention might be granted protection in one country and denied it in another.

The chapter then examines the various options available for securing patent protection across multiple jurisdictions. It is summarized that there are several approaches to achieving this. The first is filing a national application in each jurisdiction where protection is sought. The second is through a regional application process, where a single administrative procedure can result in protection in multiple member territories of a given region. All regional patent offices offering such protection are reviewed, and a comparison is made regarding the scope and effect of the patents they issue. A summary of this comparison is presented in tabular form in Appendix No. 1 of the dissertation. The third option involves filing an international patent application, conducted through WIPO under the Patent Cooperation Treaty (PCT). However, a more in-depth analysis reveals that the outcome of this procedure is not a single international patent, but rather a bundle of national patents. It is concluded that the term “international patent,” commonly used in practice, is not accurate in a strict legal sense. A true international patent with unitary effect does not exist; such unitary protection is only available at the regional level. The chapter also highlights that patent rights can only be enforced if there is an administrative act confirming the patent's effect within the relevant jurisdiction. In all other jurisdictions where no patent has been granted, the patent rights are unenforceable against third parties.

The analysis continues with a discussion of the unitary European patent and the Unified Patent Court (UPC), noting that they currently have no equivalent. The unitary European patent provides uniform protection across 18 EU Member States that are parties to the UPC Agreement. Importantly, although ratified only by EU Member States, the UPC Agreement is not part of the EU’s institutional framework and constitutes a multilateral international treaty. The advantages of this new unitary patent system are highlighted, particularly its ability to overcome the challenges of using intellectual property across multiple jurisdictions. Holders of a unitary European patent can seek enforcement of their rights in one or more of the participating states through a single legal process governed by a unified applicable law.

Further in the chapter, conflicts between the Bulgarian Patents and Utility Models Registration Act and the UPC Agreement are explored. First, concerning a specific category of

rights—those of farmers engaged in the trade of plant reproductive material or breeding animals—the Bulgarian law provides for the exhaustion of rights, while the UPC Agreement restricts the effect of patents in such contexts. Exhaustion refers to the use of a patented product after which rights are exhausted or limited, whereas restriction means the patent has no effect in those scenarios. Second, a similar conflict exists with Directive 98/44/EC, which limits the effect of a patent concerning biological material obtained from the reproduction or multiplication of material placed on the market by the patent holder. The UPC Agreement frames this as a limitation, while the Bulgarian law refers again to exhaustion. Third, the UPC Agreement excludes patent protection from applying to decompilation and interoperability of computer programs, which is not addressed in Bulgarian law. It is proposed that Bulgarian legislation be amended to align with the UPC provisions.

Next, the chapter analyzes patent license agreements with an international element. The main characteristics of such agreements are discussed, along with different types of licenses that may be granted. Regarding the applicable law, it is clarified that when rights are granted for the territory of an EU Member State, the applicable law is determined by the Rome I Regulation. The argument is made that the connection between the patent license and the territory for which rights are granted is so strong that it influences the choice of law, due to the territorial nature of patents. The relevant provisions of Rome I concerning franchise agreements are also considered. It is argued that choosing the law of the franchisee's habitual residence is appropriate only when that country coincides with the territory for which the rights are granted. In other cases, the law of the country where the rights are to be exercised is more suitable. Detailed arguments are provided in support of this view. The analysis continues with cases where the parties choose a law different from that of the country for which the license is granted. The conclusion is that, even in such cases, issues related to the patent should be governed by the law of the country for which the license was granted, as that is the territory where the patent is effective.

The chapter also examines compulsory licenses in the presence of an international element. Both the Paris Convention and the TRIPS Agreement explicitly allow states to introduce compulsory licenses. However, national implementation varies significantly. To facilitate comparative analysis, the legal regimes in Bulgaria, Sweden, Germany, the United States, the United Kingdom, and France are examined. It becomes clear that there is little procedural uniformity—each country follows a different process and appoints different competent authorities. The criteria for issuing compulsory licenses also vary, which is significant for both cross-border patent use and the assessment of harmonization levels across

jurisdictions. The issue of compulsory licensing of the unitary European patent is also addressed. The European Commission's proposal for a regulation provides that such licenses are only available in cases of public interest or emergencies within the EU. There is no provision for compulsory licensing on the basis that a patent has not been used in a particular territory.

Continuing with the structure of the dissertation, Chapter Three includes an analysis of the applicable law in cases of patent infringement. International treaties governing patent protection do not typically include conflict-of-law rules for infringement disputes. The exception is the UPC Agreement, which applies only in participating EU Member States. The analysis considers the rules of the American Law Institute and the Max Planck Institute, both of which confirm *lex loci protectionis* as the applicable law. The identified challenges include differences in what constitutes infringement and where the infringement occurred. For example, an offer for sale may constitute an infringement under TRIPS, yet U.S. courts interpret this differently than courts in Germany. These variations impose high expectations on patent holders and users, who must be aware of applicable legal standards in every country where they seek protection.

It is also noted that the UPC Agreement contains unilateral conflict-of-law rules specifying sources of applicable law for unitary patents. National law remains applicable and is explicitly recognized as a source of applicable law. The analysis concludes with an overview of the conflict-of-law rules under Bulgarian national law. This part applies to all industrial property rights, not just patents. In matters of torts, the Bulgarian Private International Law Code is overridden by Rome II, but for the creation, transfer, and termination of rights, it remains applicable. In contrast to copyright and related rights, *lex loci protectionis* is unambiguously the only proper connecting factor for determining the applicable law.

The chapter concludes by summarizing key findings. An important distinction is made between copyright and patents: while copyright stems from a single object regardless of the number of territories involved, patents require separate protection in each jurisdiction. This difference is crucial in the cross-border use of intellectual property and supports the argument that conflict-of-law rules must reflect the specific features of each type of intellectual property. The unitary European patent and the UPC are highlighted as exemplary models. It is argued that the international legal framework for patents is sufficiently developed to support the expansion of regionally successful models into broader systems offering unitary patent protection at the international level.

5. Chapter Four

Chapter Four is titled “*Use of Trademarks and Industrial Designs in the Presence of an International Element.*” The first half of the chapter deals with the use of trademarks in the presence of an international element, while the remaining part focuses on the use of industrial designs. It begins with an examination of issues related to international trademark registration and EU trademarks. A detailed review is provided of the trademark provisions contained in the Paris Convention and the TRIPS Agreement. It is stated that the TRIPS Agreement clarifies the content of the rights conferred by a registered trademark, further elaborates and extends the provisions of the Paris Convention concerning the protection of well-known marks, introduces a minimum term of protection which can be renewed indefinitely, and prohibits the imposition of arbitrary restrictions on trademark use, ensuring that national regulations do not place unnecessary burdens on rights holders. It is noted that trademarks are the most commonly used intellectual property objects, and that international regulation in this field is more developed compared to other intellectual property categories. Important distinctions are made from patents, which have a direct impact on use in an international context.

Later in Chapter Four, the possibilities for registering a trademark in more than one territory are explored. First, the Madrid System for the international registration of trademarks is discussed, highlighting the key characteristics of the proceedings conducted before WIPO. The options for regional trademark registration are also outlined. The analysis then focuses on the EU trademark. Unlike the system in the field of unitary patent protection—where simultaneous protection of an invention through both a unitary European patent and a national patent is not possible—trademarks may be protected concurrently. The registration of an EU trademark does not invalidate identical trademarks already registered under national laws of EU member states, as they continue to exist independently. The principle of territoriality is examined, and the many advantages of the EU-level system are discussed. Challenges—particularly those related to genuine use—are also addressed. The case law of the Court of Justice of the EU is discussed, with the prevailing opinion being that use of an EU trademark in one part of the Union is considered use across the entire EU. The analysis questions whether such a broad interpretation of genuine use imposes an excessive cost, considering the legal nature of trademarks and the provisions introduced by the Paris Convention and the TRIPS Agreement for cancellation of registration due to non-use over a specified period.

The dissertation then shifts focus to the use of well-known trademarks. For such marks, protection extends beyond the territory in which the mark is registered, revealing another major factor influencing international use—brand reputation. Within the EU, a factual distinction is

made between well-known marks and marks with reputation. A well-known mark is typically unregistered in the given territory, while a mark with reputation is registered. However, such a distinction is absent in international treaties. The conclusion reached is that whether a mark is well-known or not, effective cross-border use still requires registration in the territory where protection is sought.

The chapter proceeds to address licensing agreements for trademarks. The limits of a license are defined in light of the nature of trademarks as industrial property. Permission to use a trademark for goods and/or services for which it is registered does not itself grant permission to use the goods and/or services. It then examines the differing approaches across jurisdictions to the registration of license agreements. It is demonstrated that the Bulgarian Law on Marks and Geographical Indications lacks flexibility in this respect. A proposal is made to amend the law by introducing a rule—reciprocal to Regulation (EU) 2017/1001, that would allow a license to be enforceable against third parties without registration, provided the third party had knowledge of the license agreement. A revision is also proposed for the requirement that six months must pass from the date of a written notice by the licensee to the trademark owner before a claim can be filed. The suggestion is to either shorten the period or adopt the EU trademark approach of requiring only a “reasonable time.”

Regarding trademark infringement in an international context, the main problems identified involve asserting rights from earlier trademarks against third parties using similar or identical signs, as well as the definition of “use.” Different national laws ascribe different meanings to “use,” as evidenced by court practice. A useful starting point to address this issue is WIPO’s Joint Recommendation concerning the Protection of Marks and Other Industrial Property Rights in Signs on the Internet. It is concluded that, as with other intellectual property objects, criticisms of *lex loci protectionis* as the governing law stem from its inability to resolve multi-territorial use, now the norm in trademark usage.

The study of cross-border trademark use ends with an analysis of the applicable law for trademark infringement under EU law. A key question is whether, due to the unitary nature of the EU trademark, infringement in one member state constitutes infringement in all EU countries. After reviewing the Court of Justice of the EU’s case law, the conclusion is that there is no such thing as “unitary infringement.” This means national courts must assess for which territory protection is sought and granted. The section on trademarks concludes with a critique of Bulgarian case law on the determination of applicable law and an analysis of EU case law on the use of trademarks across multiple territories in the digital environment. Recent Court of

Justice of the European Union judgments are particularly noteworthy for aligning the criteria for trademark use with the economic impact sought under WIPO's Joint Recommendation.

The remainder of Chapter Four addresses the use of industrial designs in an international context. The analysis again begins with a discussion of international agreements expanding the scope of industrial design protection. In addition to the Paris Convention and the TRIPS Agreement, the Berne Convention is also discussed, as it provides the possibility for protecting design as a work of copyright. A central issue highlighted is that the scope of protection for industrial design varies significantly across national laws, due to a lower level of harmonization compared to other IP rights. Like other industrial property objects, industrial designs can be protected at the international, regional, or national level. The possibility of an international application under the Hague System administered by WIPO is discussed. It is noted that the absence of novelty and originality examination in most countries directly impacts the use of industrial design in an international context. On one hand, this facilitates faster registration for applicants seeking protection in multiple territories. On the other hand, without *ex officio* examination by administrative authorities, the risk of abuse of registered industrial design rights increases. It is proposed that Article 54 of the Bulgarian Industrial Design Act be repealed, as it uses fundamentally incorrect terminology and causes confusion. As with other industrial property objects, the possibilities for regional registration with the relevant patent offices are analyzed.

The dissertation then turns to the major supranational reform transitioning from the Community design to the EU design. It is noted that the need to transpose the new Directive (EU) 2024/2823, which introduces changes to EU industrial design protection, presents an ideal opportunity to revise the Bulgarian Industrial Design Act to align it with EU legislation. An open question remains whether an unregistered design protected at the supranational level is eligible for protection if it was first made publicly available outside the EU. Historically, the answer has been negative, and this remains largely unchanged, with the clarification that rights are granted regardless of the right holder's habitual residence.

Next, the chapter discusses licensing agreements involving industrial design rights in an international context. The analysis begins with a comparison between licenses for industrial designs and trademarks, highlighting key differences that affect cross-border use. These include differences in the duration of protection, scope and limitations of use, and the significance of use for each object. It is deemed appropriate, in a future revision of the Industrial

Design Act, to grant licensees the right to file claims for protection of their rights against third-party infringement, regardless of whether the license is registered.

The analysis then addresses infringements of industrial design rights in an international context. The main challenges involve protection against infringement. Unlike patents and trademarks, a significant portion of disputes concerning industrial design involve issues regarding the validity of the registered object. Because novelty and originality are not examined *ex officio* during registration, infringement proceedings involving an international element often raise questions of validity. In some jurisdictions, courts are allowed to decide on this preliminary issue. In Bulgaria, however, this is not possible. The motives of Interpretative Judgment No. 2/2023 in Interpretative Case No. 2/2022 of the Supreme Court of Cassation explain this by stating that civil courts rule on infringement claims, while administrative bodies handle cancellation of registrations. The conclusion is that this issue could be resolved by establishing a legislative balance between rights enforcement through civil litigation and administrative proceedings. Finally, Bulgarian case law on applicable law in disputes concerning infringement of industrial design rights in an international context is criticized.

Chapter Four concludes with findings. For trademarks, it is emphasized that methods for determining applicable law must be refined, and further harmonization is needed on what constitutes “use.” For industrial designs, there is a need to harmonize national laws concerning the scope of protection. The proposed mechanism to overcome these obstacles is the creation of international regulations that differentiate between the two industrial property objects, reflect their distinct characteristics, and introduce uniform rules for determining applicable law.

6. Conclusion

The conclusion provides a general summary of the findings from the dissertation. It also systematizes the most important *de lege ferenda* proposals, as well as the main suggestions for the development of international legal regulation.

III. MAIN SCIENTIFIC AND SCIENTIFICALLY APPLICABLE CONTRIBUTIONS OF THE DISSERTATION

The main scientific and practically applicable contributions of the dissertation are as follows:

1. A comprehensive study of the use of intellectual property in the presence of an international element.
2. An in-depth analysis reflecting the key characteristics of intellectual property objects, while also examining the main factors influencing their use. In addition to a general study of the international use of intellectual property, the dissertation also considers the specific features of individual intellectual property objects relevant to the context. This allows, on the one hand, a distinct view of how each object is used across borders, and on the other hand, a comparison highlighting similarities and differences in their cross-border usage.
3. The use of intellectual property in the presence of an international element is examined through the lens of both intellectual property law and private international law.
4. An analysis of the principles of territoriality, ubiquity, and national treatment, taking into account their significance in the context of international intellectual property use. Beyond a general discussion, their application to each intellectual property object under review is also examined, enabling deeper insights into their operation.
5. An examination of international treaty law, supranational regulations, and national legislation relevant to the dissertation topic. This approach enables the differentiation of EU-level use, which exhibits its own particularities.
6. A study of the use of copyright and related rights in the presence of an international element across all aspects – including free use, copyright contracts with an international element, and unauthorized use.
7. A study of the international use of individual industrial property objects – patents, trademarks, and industrial designs. For each object, use is addressed in the context of licensing agreements and infringements involving a cross-border element. This enables a comparative analysis to identify key considerations for each object. Furthermore, the research draws conclusions regarding specific scenarios:
 - 7.1. For patents, these include cases involving compulsory licensing and license-of-right declarations. Highlighting differences in national laws reveals the level of harmonization.
 - 7.2. For trademarks, the focus is on well-known marks. This includes a distinct

interpretation of the territoriality principle and the factual distinctions at the supranational level between well-known marks and marks with a reputation.
7.3. For industrial designs, the focus is on national differences and specificities related to unregistered design protection.

8. An analysis of the applicable law in cross-border intellectual property use, covering both contractual and non-contractual relationships. This highlights the need for new approaches, as current connecting factors fail to meet the demands of legal reality.
9. A review of different legislative approaches adopted in various countries.
10. An analysis of judicial practice in different jurisdictions, identifying key differences in intellectual property protection across territories.
11. An analysis and critique of Bulgarian case law, as well as a comprehensive review of the case law of the Court of Justice of the European Union, relevant to the dissertation topic.
12. Identification of all possible mechanisms for establishing rights over industrial property objects at the regional level.
13. A comparison of procedures and possibilities for expanding the scope of protection offered by patent offices worldwide that enable protection across multiple jurisdictions.
14. An assessment of the current state of international treaties, along with proposals for their future development.
15. An assessment of the current supranational legal framework and proposals for its improvement.
16. An exploration of relevant “soft law” instruments and documents closely linked to the dissertation’s topic, along with recommendations as to which of their elements should serve as a foundation for future international treaties.
17. Practical orientation of the topic. First, the topic is highly relevant in light of intellectual property use in the digital environment, the emergence of blockchain technologies, and AI-based software. Second, the findings and analyses are supported by continuous real-world examples that have broad applicability. Third, the dissertation acknowledges the possibility of protecting the same intangible assets through different regimes. Finally, it addresses best practices and approaches from the perspective of private parties.
18. *De lege ferenda* proposals are formulated based on the findings and the conducted research.

VI. LIST OF PUBLICATIONS RELATED TO THE DISSERTATION TOPIC

1. **Kosev, T.** *On Good Faith and Its Importance in the Use of Copyrighted Works.* // Business and Law, 2021, No. 4.
2. **Kosev, T.** *On the Issues Raised in Interpretative Judgment No. 3/2022 of the General Assembly of Civil and Commercial Chambers of the Supreme Court of Cassation.* // Business and Law, 2023, No. 1.
3. **Kosev, T.** *Legal Regulation of Intellectual Property through the Lens of the Principle of National Treatment.* – In: *Challenges to Legal Regulation in Bulgaria: Proceedings of the Academic Conference held on October 31, 2023, in the Large and Small Conference Halls.* Sofia, UNWE, 2024.
4. **Kosev, T.** *The Territorial Nature of Intellectual Property Objects Considered in the Context of Their Use in the Presence of an International Element.* – In: *The Work of Prof. Konstantin Katsarov through the Prism of Contemporary Law.* Sofia, New Bulgarian University Press, 2024.